

Laekunud ettepanekud Rõuge valla üldplaneeringu eelnõule ja KSH aruandele ning nendega arvestamine		
Esitaja ja kuupäev	Ettepanek, seisukoht või küsimus	Ettepanekuga / seisukohaga arvestamine/mittearvestamine
Maie Oppar 16.08.2022	Lugesin valla keskkonnamõju hindamise dokumenti ja välisõhu lõigus pole ühtegi sõna Ruusmäest. Pean seda just nimelt üldplaneeringu konteksti arvestades väga oluliseks. Kogu meie piirkonna areng on tugevalt sõltuv Ruusmäe keskuses asuva veisefarmi tegevusest või tegevusetusest.	Selgitus. Koostatava Rõuge valla üldplaneeringuga antakse suunised, millega on võimalik mõjutada valla ruumilist arengut perspektiivis. Olemasolevate ettevõtete tootmistevõimega kaasnevate häiringute lahendamine toimub väljaspool üldplaneeringu protsessi. Üldplaneeringuga on arengusuuniste andmisega võimalik vaid ennetada uute häiringute teket. KSH aruandes on välisõhule mõju hindamisel silmas peetud eelkõige seda, et olemasolevate potentsiaalsete paiksete saasteallikate lähedusse ei kavandataks perspektiivseid, häirinute suhtes tundlike, maa-alasid, et ennetada võimalike konflikte. Nimetatud Ruusmäe veisefarmi lähedusse ei ole koostatava üldplaneeringuga perspektiivseid elamu maa-alasid, ühiskondliku ehitise maa-alasid või puhke- ja virgetustegevuse maa-alasid, mis võiksid olla tundlikud lõhnahäiringule, kavandatud.
Riigimetsa Majandamise Keskus 22.08.2022 kiri nr 3-1.1/2022/4115 (Agu Palo, Võrumaa metsaülem)	RMK tänab, et andsite teada Rõuge valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise eelnõu avalikust väljapanekust. Ühtlasi anname teada, et soovime olla kaasatud ka järgnevas Rõuge valla üldplaneeringu koostamise etappides. Materjalid ja teated palume elektrooniliselt saata e-kirjaga aadressile rmk@rmk.ee .	-
Eesti Erametsaliit 23.08.2022	Planeerimisseaduse kohaselt tuleb üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi erinevatest etappidest metsaomanikke, kelle õigusi planeering võib puudutada, hoida kursis toimuvaga.	Antud punktist planeerimisseaduses ollakse teadlik.

	Planeerimisseaduse § 75 lõike 1 punkti 21 alusel ei saa planeeringuga lageraiet keelata, saab seada piiranguid langi suuruse ja raievanuse osas. Lisaks eeldab senisele metsanduslikule tegevusele piirangute seadmine Metsaseaduse § 231 alusel metsaomanikega kokkuleppe saavutamist.	Antud infost ollakse teadlik.
Maaeluministeerium 23.08.2022 kiri nr 4.1-5/2293-3 (Marko Goban, Põllumajandus- ja maaelupoliitika asekantsler)	1) KSH aruande eelnõu jaotises 4.2.2 „Väärtuslikud põllumajandusmaad“ on hindaja järeldanud, et üldplaneeringus seatud väärtusliku põllumajandusmaa kasutus- ja ehitustingimused on proportsionaalsed ja asjakohased ning suunavad ehitustegevust piisavalt, et saaks tagada väärtuslike põllumajandusmaade sihipärase põllumajandusliku kasutamise. Selleks, et hinnata mõjusid, mis kaasnevad või võivad kaasneda maade väärtuslike põllumajandusmaade hulgast välja arvamise, palume KSH aruande jaotist 4.2.2 täiendada väärtuslike põllumajandusmaid puudutavate arvuliste väärtustega (millises ulatuses on maakonnaplaneeringus väärtuslike põllumajandusmaade kaardikihti täpsustatud seoses tiheasustustlase määramisega ja metsastunud/võsastunud aladega, kui suur on üldplaneeringuga täpsustatud väärtuslikuks põllumajandusmaaks määratava maa-ala kogupindala jms);	Seisukohaga arvestatakse. KSH aruannet täiendatakse.
	2) Üldplaneeringu seletuskirja eelnõu jaotises 1.2 „Ruumilise arengu üldised põhimõtted“ on märgitud, et hajaasustuses tuleb hoonestuse kavandamisel järgida lähiümbruses välja kujunenud asustus- ja hoonestusstruktuuri ning külatüüpi. Samas ei seata hajaasustusele täpseid maakasutus- ja ehitustingimusi, mille kohta on aga lisatud, et hajaasustuses on arendustegevus reguleeritud enam just väärtuslikel aladel (väärtuslikel maastikel, rohevõrgustikus). Seletuskirja eelnõu jaotises 4 „Väärtused“ toodud väärtuste loetelus on kirjeldatud ka muude hajaasustuses olevate väärtuste, sealhulgas väärtuslike põllumajandusmaade, kaitse- ja kasutustingimused, mis on mõjutatavad arendustegevusest. Selleks, et vältida väärtuste mitmeti mõistmist, soovitame	Seisukohaga arvestatakse.

	jaotises 1.2 väärtuslike aladena sulgudes märgitud loetelus nimetada kõik need väärtused, mida arendustegevus mõjutab või võib mõjutada; 3) üldplaneeringu seletuskirja jaotises 2.6.11 „Tootmise maa-ala“ on märgitud, et tootmise maa-ala on tootmis- ja tööstusehitiste alune ja neid ehitisi teenindav maa. Tootmise maa-ala hõlmab tootmis- ja tööstusmaid, laohoone maid ning põllumajanduslikke tootmismaid. Meie arvates ei ole siinkohal mõiste „põllumajanduslikud tootmismaad“ üheselt mõistetav, sest antud juhul võib põllumajandusliku tootmismaana mõista ka maakatastriseaduse § 181 lõike 9 kohast maatulundusmaad (põllumajandussaaduste tootmiseks kasutatavat maad või maad, millel on põllumajanduslik potentsiaal). Sellest tulenevalt soovitame põllumajandusliku tootmismaa mõistet täpsustada.	
Terviseamet 26.08.2022 kiri nr 9.3-4/22/6448-2 (Väino Ratasepp, inspektor)	Amet on tutvunud Rõuge valla üldplaneeringu ja üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõu avaliku väljapanekuga Rõuge valla kodulehel ja teeb omapoolsed lisa ettepanekud: Supelrand on selleks üldplaneeringuga määratud ala veekogu ääres, mille põhiülesanne on inimestele puhkuse võimaldamine. Supluskohad on veekogu või selle osa, mida kasutatakse suplemiseks ja sellega piirnev maismaa osa, mis on tähistatud üldsusele arusaadavalt. Terviseameti andmetel ei ole Rõuge vallas ühtegi veekogu, mille vee kvaliteeti oleks hinnatud lähtuvalt sotsiaalministri 03.10.2019 määruses nr 63 „Nõuded suplusveele ja supelrannale.“ esitatud nõuetest. Supelranna ala ja arendustingimuste määramisel ÜP lähteseisukohtades nimetatud veekogude ääres (Ahitsõ järve, Kavadi järve, Kõpärtsaare (Kisejärve), Liivajärve, Mõniste järve, Ajo jõe (Nursi külakeskuse juures), Palujüri järve, Pulli järve, Ruusmäe järve, Rõuge Suurjärve, Sanna paisu, Vana-Roosa järve, Varstu järve, Vaskna järve ja Viitina järve ääres) tuleks lähtuda määruse nr 63 nõetest supluskohale (§ 3 lg 2-4).	Seisukohaga arvestatakse. Seisukohaga ei arvestata. Vastavalt määrusele kohaldatakse nõudeid kõikidele supluskohadele, kus käib ujumas suur hulk inimesi ning milles suplemist ei ole alaliselt keelatud või mille suhtes ei ole antud alalist soovitusi mitte supelda. Üldplaneeringus on kajastatud planeeritud supluskohad, kus hetkel kõigis veel ei käi ujumas suur hulk inimesi. Üldplaneeringuga supelranna maa-ala maakasutuse juhtotstarve määramisega ei kohaldu automaatselt vaadeldavale maa-alale Sotsiaalministri 03.10.2019 määruses nr 63 „Nõuded suplusveele ja supelrannale“ sätestatud nõuded. Määruses sätestatu kehtib üldplaneeringust eraldiseisvalt.

	Valla hajaasustusaladel, kus elanikkonna vähesuse ja suhteliselt hajali paiknemise tõttu ei ole ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajamine otstarbekas, soovitame kaasata elanikke võimalikult palju hajaasustuse programmi, et tagada joogivee kättesaadavus ja kvaliteedi parandamine ning reoveepuhastussüsteemide rajamine või kaasajastamine.	Seisukohaga arvestatakse. ÜP KSH-sse lisatakse järgnev lause: „Valla hajaasustusaladel, kus elanikkonna vähesuse ja suhteliselt hajali paiknemise tõttu ei ole ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajamine otstarbekas on soovitatav kaasata elanikke võimalikult palju hajaasustuse programmi, et tagada joogivee kättesaadavus ja kvaliteedi parandamine ning reoveepuhastussüsteemide rajamine või kaasajastamine.“.
	Välisõhus levivat müra reguleerib atmosfääriõhu kaitse seadus (edaspidi AÕKS) ja müra normtasemeid sama seaduse § 56 lg 4 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.12.2016. a määrus nr 71 „Välisõhus leviva müra normtasemed ja mürataseme mõõtmise, määramise ja hindamise meetodid“, mis jõustus 01.02.2017. Teatud tingimustel (teetööd) võib tekkida olukord, kus liiklus suunatakse ajutiselt müratundlikku piirkonda ning see tekitab mürahäiringut ja vibratsiooni. Soovitame määrata Rõuge valla maa-alal AÕKS § 57 järgsed mürakategooriad vastavalt maakasutuse juhtotstarbele, et tagada liiklus- ja tööstusmüra siht- ning piirväärtused.	Selgitus. Müra normtasemete kategooriad vastavalt üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarvetele on esitatud ÜP seletuskirja ptk-s 8 „Müra normtasemed“.
	Amet ei soovita müra- ja saatetundlike objektide (elamud, mänguväljakud, lasteasutused, koolid, hooldekodud) planeerimist teede (maantee, raudtee) lähedusse. Uute teede projekteerimisel arvestada liiklusest tulenevate negatiivsete mõjudega ning et tagatud oleksid kehtivad müra, õhusaaste ja vibratsiooni normid. Uute sotsiaalobjektide (haridusasutused, tervishoiu- ja sotsiaalhoolekande asutused) planeerimisel hinnata, millised piirkonnad ja keskkonnatingimused sobivad nende rajamiseks. Võimalusel märkida sobivad piirkonnad üldplaneeringu joonistele. Soovitame määrata Rõuge valla maa-alal AÕKS § 57 järgsed mürakategooriad vastavalt maakasutuse juhtotstarbele, et tagada liiklus- ja tööstusmüra siht- ning piirväärtused.	Selgitus. Üldplaneeringu elluviimisega kaasnevad muudatused, mis puudutavad müra, vibratsiooni ja õhusaaste teemat on käsitletud KSH ptk-s 4.4 „Keskkonnatervis“. KSH-s läbivõetud analüüsi alusel ei kaasne üldplaneeringu elluviimisega olulisi negatiivseid mõjusid müra, vibratsiooni ja õhusaaste osas. Müra normtasemete kategooriad vastavalt üldplaneeringu maakasutuse juhtotstarvetele on esitatud ÜP seletuskirja ptk-s 8 „Müra normtasemed“.

	Ameti varasemale kogemusele tuginedes juhime tähelepanu, et ka keskkonnasõbraliku tootmise puhul võivad tegevused, mida tehakse tootmisettevõtte territooriumil (kauba või toorme toomine, ladustamine, suuremõõduliste detailide kokkupanek või töötlemine, jäätmete ja valmistoodangu laadimine, väljavedu, karjäärid vilja kuivatid, kartuli hoidlad) osutada müra ning õhusaastet põhjustavateks. Tootmistegevuse müra on reeglina kaootiline ja keeruline hinnata. Juhuslikud mürasündmused ja müra muutlik iseloom võivad põhjustada lähipiirkonna elanikele häiringuid isegi siis, kui tööstusmüra vastab normtasemetele. Seetõttu soovitab amet uutel maa-aladel ennetada mainitud olukorra teket ning vältida tootmisalade ja müratundlike alade (eeskätt elamualade) kõrvuti planeerimist ka siis, kui tegemist on keskkonnasõbraliku tootmistegevusega. Amet on seisukohal, et müratundliku ala ja tööstusala vahele tuleks planeerida piisav puhverala, mis leevendaks tootmisest põhjustatud negatiivseid (ka visuaalseid) mõjusid ning tagaks müratundlikul alal (elamuala) normeeritud müra ja välisõhu saastatuse tasemed. Õhusaaste puhul peab arvestama mitmest saasteallikast tuleneva võimaliku koosmõjuga. Puhverala võib olla kõrghaljastusega haljasala, äri- või muu müra suhtes mittetundlike hoonete ala.	Selgitus. Üldplaneeringu elluviimisega kaasnevad muudatused, mis puudutavad müra, vibratsiooni ja õhusaaste teemat on käsitletud KSH ptk-s 4.4 „Keskkonnatervis“. KSH-s läbivõetud analüüsi alusel ei kaasne üldplaneeringu elluviimisega olulisi negatiivseid mõjusid müra, vibratsiooni ja õhusaaste osas. Rõuge valla üldplaneeringus on arvestatud äri- ja tootmistegevusest kaasnevate võimalike negatiivsete mõjudega või häiringutega ning nende ennetamiseks ette nähtud konkreetseid tingimused. Vastavalt üldplaneeringu seletuskirjale tuleb elamute ja tootmise maa-alade vahele vajadusel planeerida kaitsehaljastus. Läbi detailplaneeringu või projekteerimistingimuste tuleb määrata kujud ümber tootmise maa-alade, mis on vähemalt 50 m. Vajadusel tehakse erandid olemasolevate tootmismaade puhul. Kui tulenevalt katastriüksuse suurusest ei ole võimalik rajada 50 m puhvertsooni, on kohaliku omavalitsuse kaalutlusotsusega võimalik kasutada ka teisi leevendusmeetmeid (nt vähendada puhverala laiust, müraseinad vms).
	Uute kergliiklusteede planeerimisel, kui need kavandatakse tiheasustusalade piirkonda, arvestada võimaliku valgusreostusega ja vajadusel kavandada leevendavaid meetmeid. Samuti võib põhjustada häiringut tootmisterritooriumi turvakaalutlustel valgustatud ala.	Seisukohaga arvestatakse. Üldplaneeringusse lisatakse juurde järgnev lause: „Uute kergliiklusteede planeerimisel, kui need kavandatakse tiheasustusalade piirkonda, arvestada võimaliku valgusreostusega ja vajadusel kavandada leevendavaid meetmeid.“. Tootmisterritooriumil tekkivat valgusreostust on käsitletud üldplaneeringu seletuskirjas tootmise maa-alade maakasutuse- ja ehitustingimustes, kus on toodud, et tootmise maa-alade

		arendamisel tuleb arendajal jälgida keskkonnanõuetest kinnipidamist, et ei halveneks keskkonna (veekeskond, müra, õhusaaste, valgusreostus) seisund. Samuti on üldplaneeringus elektrivarustuse ja valgustuse arendamise tingimustes ja põhimõtetes kirjas, et eelistada tuleb väikese valgusreostusega valgusteid.
	Tervist toetava ja parendava elukeskkonna loomisel soovitame lähtuda põhimõttest, et kaitsevöönditesse (riigimaanteed, kohalikud teed, elektriliinid jne) ei planeeritaks uusi elamuid ega sotsiaalobjekte.	Selgitus. Üldplaneeringu seletuskirjas on läbivalt kajastatud, et arendustegevusel tuleb arvestada erinevate objektide kaitsevöönditega.
Võru Vesi 30.08.2022	1. Lk 29 on ühisvee ja kanalisatsioonivõrgu lõigus käsitletud vana ÜVK kava (Rõuge valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2018–2029). Hetkel kehtiv 2021–2032;	Seisukohaga arvestatakse.
	2. Samas lõigus (lk 29) on veel „Rõuge vallas osutavad vee-teenust kaks vee-ettevõtet: AS Võru ja OÜ Rõuge Kommunaalteenus.“ – AS Võru Vesi;	Seisukohaga arvestatakse.
	3. Lk 18 käsitletud vana ÜVK kava;	Seisukohaga arvestatakse.
	4. Ruusmäe kül reoveepuhasti kinnistu on jaotatud kaheks, tehnovõrkude joonisel üks suur kinnistu.	Seisukohaga arvestatakse.
	5. Haanja küla puurkaevu kinnistu on näidatud ärimaana, kas ei peaks olema teine sihtotstarve märgitud?	Palume täpsustada kus asub Haanja küla puurkaev. Meile teadaolevalt asub see Puurkaevu katastriüksusel, mis on märgitud tehnoehitise maa-alana.
	6. Tehnovõrkude joonisel ei ole märgitud ÜVK objekte ja reoveekogumisasid, kas on mõeldud, et need on kajastatud ÜVK arendamise kavas?	Selgitus. Reoveekogumisasid on toodud taristu joonisele. Vastavalt Keskkonnaameti seisukohale esitatakse üldplaneeringu taristu joonisel ühisveevärgi reoveepuhastid ja puurkaevud koos kujadega.

Gaasivõrk 05.09.2022 kiri nr 3-5/168-22 (Rasmus Paris, juhtivspetsialist)	Lisaks kaugkütte arendamisele näha ette ka võimalus gaasivõrgu arendamiseks. Üldplaneeringuga näha ette gaasivõrgu arendamine tööstuslikul otstarbel ning samuti biometaanitootmisjaamade ja sisestuspunktide ning gaasitanklate loomise eesmärgil AS-i Gaasivõrk võrgupiirkonna alas.	Selgitus. Üldplaneering ei piira antud rajatiste rajamist aga selleks, et saaksime neid asukoha põhiselt kavandada ning KSH aruandes hinnata palun esitada täpsemad plaanid kuhu ja mida soovite rajada.
	Võrgupiirkondade alad koos võrguettevõtjate nimedega kajastada üldplaneeringu joonisel.	Seisukohaga ei arvestata. Tegemist on pidevalt muutuva informatsiooniga, kuid üldplaneering koostatakse 10+ aasta perspektiiviga ning varsti oleks antud andmed valed ning eksitavad. Antud infot ei kajastata üldplaneeringu joonistel.
	Enne projekteerimist on vaja taotleda AS-lt Gaasivõrk projekteerimistingimusi projekteerimise planeerimiseks gaasipaigaldise kaitsevööndis.	Info võetakse teadmiseks.
Juri Gotmans 09.09.2022	Palun korrigeerida Plaksi küla miljööväärtusliku ala piiri ning jätta välja miljööväärtuslikust alast Haanja küla Haraga ja Terra 18001:001:0057 ja 181001:001:2430 kinnistud. Kinnistu omanik on lähtunud eelnimetatud kinnistute majandamisel ja arendamisel seisukohast, et antud kinnistutele laienevad Haanja küla kinnistute kohta käivad õigused, kohustused, piirangud, jne.	Antud kinnistutele ei laiene miljööväärtuslike alade piirid. Palume täpsustada, mis piire silmas peate. Samuti asuvad kinnistud hajaasustuses ning tähele tuleb panna, et hajaasustuse ja kompaktse asustusega alade tingimused on erinevad. Koostatava üldplaneeringu tingimused hakkavad kehtima peale üldplaneeringu kehtestamist.
Kaitseliit (AMETIALASEKS KASUTAMISEKS) 14.09.2022 (Andres Järve, spetsialist Kaitseliidu peastaap Kinnisvaraosakond arendamise ja planeerimise jaoskond)	Kaitseliidu poolt edastatud kiri on vaid ametialaseks kasutamiseks.	Kõikide kirjas toodud seisukohtadega arvestatakse. Sänna baasi katastriüksust kajastatakse ÜP-s riigikaitsealase maa-alana. Mõniste külas paikneva Kaitseliidu laskeplatsi nimeliselt katastriüksuselt eemaldatakse ÜP-s riigikaitsealase maa-ala juhtotstarve.
Keskkonnaamet 14.09.2022 kiri nr 6-5/22/14695-2	1.1. ÜP seletuskirjas ptk 2.5 Hajaasustusalad on kirjas, et: „Haanja looduspargi alal võib hoonestada üksnes neid katastriüksusi, mille minimaalne suurus on 2	Seisukohaga arvestatakse osaliselt.

(Helen Manguse, keskkonnamõju büroo juhataja)	ha.“ Märgime, et Haanja looduspargi kaitse-eeskiri ei keela väiksemate kui 2 ha suuruste katastriüksuste hoonestamist, seetõttu soovime sellist lausalist keeldu vältida. Varem hoonestamata maatulundusmaa sihtotstarbega katastriüksuste puhul on see küll soovitatav, kuid kaalutlema peaks siiski igast konkreetsest juhust lähtuvalt, soovime kasutada sõnastust „<i>üldjuhul</i>“. Samas punktis lk 16 toodud <i>põlistalu</i> definitsiooni võiks täpsustada: „<i>Põlistaludeks loetakse hoonestatud õuealasid, mis on järjepidevalt õuemaa kõlvikuna kaardile kantud alates verstakaardist.</i>“	ÜP seletuskirja ptk 2.5 katastriüksuse minimaalsuuruse tingimust sõnastatakse ümber lisades juurde erandi tegemise võimaluse. Sõnastust „<i>üldjuhul</i>“ ei rakendata, kuna see on liiga üldsõnaline ja soovituslik.
	1.2. Samas, lk 16 on Haanja looduspargi hajaasustusalade kohta toodud ka tingimus, et: „<i>põlispõldudele on keelatud ehitiste püstitamist/rajamist ja maa sihtotstarbe muutmine.</i>“ Soovime keelata maa sihtotstarbe muutmise ja uute hoonestusalade rajamise, kuid mitte täielikult keelata ehitiste püstitamist, see võiks kaalutusotsusega siiski võimalik olla (abihoone, põllumajandusotstarbega varjualune, tara vmt).	Seisukohaga arvestatakse. Üldplaneeringus sõnastatakse tingimus järgmiselt: „<i>põlispõldudele on keelatud uute hoonestusalade rajamine ja maa sihtotstarbe muutmine. Erandina on lubatud olemasoleva hoonestuse tarbeks abihoone püstitamine, samuti põllumajanduslikul otstarbel varjualune, tara vmt.</i>“
	1.3. ÜP seletuskirjas ptk 2.6.1. Elamu maa-ala punktis 8 on toodud tingimus, et: „<i>Haanja ja Ruusmäe külates on lubatud ainult viilkatused kaldega 30-45 kraadi.</i>“ Märgime, et Haanja looduspargi kaitse-eesmärkidest ja kaitse-eeskirjast lähtuvalt muud tüüpi katuste täielik välistamine vajalik ei ole. Keskkonnaameti hinnangul võiks ka siin kasutada väljendit „<i>üldjuhul</i>“, et muu kaldega katusterajamine erandina kaalutusotsusega siiski võiks olla võimalik.	Seisukohaga arvestatakse osaliselt. Üldplaneeringus sõnastatakse tingimus ümber järgmiselt: „<i>Haanja ja Ruusmäe külates on lubatud hoone põhimahus ainult viilkatused kaldega 30-45 kraadi. Kohaliku omavalitsuse kaalutusotsusel on lubatud ka kelpkatused või ühepoolised kaldkatused, kui see on põhjendatud ja piirkonda arhitektuuriselt ning maastikuliselt sobiv. Antud tingimused ei kehti kuni 20 m² pindalaga hoonetele.</i>“
	1.4. ÜP seletuskirjas ptk 2.6.7 Kalmistu maa-ala on tingimus, et: „<i>kalmistute ümber 25 m ulatuses tuleb säilitada kõrghajastust (lubatud on eemaldada ainult vanad ja haiged puud) ja vältida tuulekoridoride teket ning tormikahjustusi kalmistul.</i>“	Selgitus. Aladest tehakse eraldi kaardikiht, kuid neid ei kanta kõrgendatud avaliku huviga metsaalade nimekirja. KAH alad on

	Tegemist on põhjendatud nõudega, palume, et need alad oleksid samuti kantud lk 43 punktil 4.8 toodud kõrgendatud avaliku huviga metsaalade nimekirja ja metsaraie piirangutega alade ja eelnevat kooskõlastamist vajavate alade digitaalsele kaardikihile, vt allpool p 2.3.	riigimetsas paiknevad alad, kuid siinkohal on hõlmatud ka erametsaomanikud.
	1.5. ÜP seletuskirja ptk 3.2. Ehituskeeluvööndi vähendamine on käsitletud ainult ühte ehituskeeluvööndi vähendamise juhtumit (Viitina mõisakeskuse katastriüksusele kavandatud madalseikluspargi rajamine). Juhime tähelepanu, et looduskaitseaduse § 38 lõike 5 alusel ei laiene ehituskeeld kehtestatud detailplaneeringuga või kehtestatud üldplaneeringuga kavandatud pinnavee veehaarde ehitisele, sadamaehitisele ja veeliiklusrajatisele, ranna kindlustusrajatisele, hüdrograafiateenistuse ja seirejaama ehitisele kalakasvatusehitisele, riigikaitse, piirivalve ja päästeasutuse ehitisele, tehnovõrgule ja –rajatisele, sillale, avalikult kasutatavale teele ja raudteele. ÜP-s ei ole käsitletud, kas varasemalt on vallas üldplaneeringutega või detailplaneeringute alusel vähendatud ehituskeeluvööndeid. Kui üldplaneeringutega, sh üldplaneeringut muutvate detailplaneeringutega on ehituskeeluvööndeid vähendatud, tuleb need välja tuua seletuskirjas ja joonisel, kui soovitakse nende kehtima jäämist, vastasel korral need pärast uue ÜP kehtestamist enam ei kehti. Kui ehituskeeluvööndeid ei ole valla territooriumil varasemalt planeeringute alusel vähendatud, tuleb see nimetada ÜP seletuskirjas.	Selgitus. Viitina EKV vähendamine ei lähe meie hinnangul ühegi looduskaitseaduse erisuse alla. Meile teadaolevalt ei ole üldplaneeringutega EKV vähendatud. Detailplaneeringutega vähendatud ehituskeeluvööndid jäävad kehtima olenemata koostatavast üldplaneeringust. Selline on olnud varasem praktika, mida on kinnitanud ka Keskkonnaamet. Palun meid teavitada, kui praktika on muutunud.
	1.6. ÜP seletuskirjas skeemil 3 Rõuge valla väärtuslikud maastikud (lk 33) on esitatud vallas asuvad väärtuslikud maastikud. Osaliselt valla territooriumil asuvad alad on üldjuhul väljaspool vallapiiri märgitud õrna varjutusega (Mustjõe, Karula-Kaika, Tsooru-Vana-Roosa, Kirikumäe ja Kriiva). Märkimata on kaardil asjaolu, et ka Haanimaa väärtuslik maastik jätkub väljaspool vallapiiri. Palume skeemi täiendada.	Seisukohaga arvestatakse.

	1.7. ÜP seletuskirjas ptk 4.7 Kaitstavad loodusobjektid. Märkime, et mitmed registrikanded on väärtuste ja piirangute jooniselt ja lisa 8 toodud nimekirjast puudu. Üheks põhjuseks on see, et sealsed andmed on Eesti Looduse Infosüsteemist (EELIS) võetud kindla kuupäeva seisuga ja uuemad registrikanded on seetõttu välja jäänud, aga kohati näib, et ka vanemad kanded on välja jäänud. Näiteks KLO9127666 – selle hulka kuuluv alamkirje on samas olemas. Sama lugu registrikannetega KLO9129353, KLO9129347 ja KLO9129354 - need on mõned näited. Soovitame rõhutada nii üldplaneeringu tekstis kui joonistel, et aktuaalsed andmed kaitstavate loodusobjektide kohta tuleb igal konkreetsel juhul võtta Eesti Looduse Infosüsteemist.	Seisukohaga arvestatakse. Andmeid uuendatakse ja lisatakse märkus.
	1.8. ÜP Seletuskirja ptk 5.1.6. Matkarajad ja Haanja maratoni rada, soovitame üldplaneeringu seletuskirja teksti täiendada täpsustusega sarnaselt <i>punktis 5.1.7. Maastikurattarajad toodud tingimustega.</i>	Seisukohaga arvestatakse.
	1.9. ÜP seletuskirja ptk 5.1.9. Kopteriväljakud. Üldplaneeringuga on kavandatud 4 kopteriväljakut, milledest ühe Suur-Munamägi põhimõtteline asukoht on Natura 2000 Haanja Loodus- ja linnualal ning teine, mis asub Rõuges, nimetatud Natura alade lähiümbruses. Keskkonnaameti hinnangul ei pruugi olla piisavad punktis 5.1.9. toodud tingimused Haanja linnualal kopteriväljaku rajamiseks, seega puudub veendumus, et ebasoodne mõju Natura 2000 alale on välistatud. Kindlasti eeldab nimetatud juhtudel kopteriväljaku rajamine Natura asjakohase hindamise läbiviimist, nagu on välja toodud KSH aruande Haanja linnuala käsitlevas punktis (KSH aruanne lk 41). Juhime tähelepanu, et lähtudes keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi (KeHJS) seaduse § 45 lg 2 võib strateegilise planeerimisdokumendi (üldplaneeringu) kehtestada juhul, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõjuta ebasoodsalt selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkust ega kaitse eesmärki. KSH aruandes ptk 5 märgitakse, et: „keskkonnamõju minimeerimise	Seisukohaga arvestatakse. Üldplaneeringust jäetakse välja kopteriväljakud, mis asuvad Haanja linnualal. Varstu ja Misso väljakud jäävad sisse ning Varstu tingimusi täiendatakse.

	või vähendamise meetmed on esitatud mõju hindamise peatükis (ptk 4) iga valdkonna lõikes vastavas alapeatükis.“ Viidatud peatükkides on küll leevendavad meetmed kavandatud, kuid sealt juurest puuduvad meetmete eeldatavad tõhusese hinnangud. Palume selles osas läbivalt KSH aruannet täiendada (KeHJS § 40 lg 3 p 8 kohaselt peab KSH aruanne sisaldama strateegilise planeerimisdokumendi elluviimisega kaasneva olulise ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid ning nende meetmete eeldatava tõhususe hinnangut). Lisaks, kopteri maandumisplatsidega seoses soovitame maakasutuskaardil vastav ala tähistada. Hetkel näib, et näiteks katastriüksusele 69701:005:0312 planeeritav maandumisplats pole kuidagi tähistatud. Varstu lennuväljale planeeritud kopteri maandumisplats jääb suhteliselt lähedale väike-konnakotka elupaigale (KLO9124863) ja seal tuleks samuti rakendada samu tingimusi, mis Haanja linnuala läheduses asuvatel kopteri maandumisplatsidel. Vähemalt oleks vajalik marsruudi paikapanek, et vältida antud pesapaigast pidevat üle lendamist. Marsruudi paikapanek oleks ka hea Misso alevikku planeeritava maandumisplatsi puhul. Palume dokumente täiendada ja täpsustada.	
	1.10. Üldplaneeringu lisa 4 Supelranna maa-alad on Hino järve supluskohtade arvuks märgitud 6, aga joonisel on märgitud üksnes see üks, millest ka KSH aruandes (lk 70) juttu on. Palume täpsustada, kas see on viga või peetakse siin silmas ka eramaadel olevaid sildasid? Lisaks juhime tähelepanu, et Hino järv on ainus kindel järvekauri pesitsuskoht Eestis, seetõttu soovitame siiski kaaluda kõnealuse suplusranna ala planeerimisest loobumist. Maa-ameti kaardilt on näha, et umbes 300 meetri kaugusel Misso suunas on juba üks purre, millel on ka redel vette minekuks. Lisaks on supluskoht olemas lähedal asuva Pulli järve ääres. Hino järve äärde on maakasutuse järgi planeeritud ka ärimaa – juhul kui sinna tuleb tulevikus turismitalu (tõenäoliselt koos ujumiskohaga) vms., siis	Seisukohaga arvestatakse. Selgitame, et Hino järve äärde on planeeritud hetkel üks supluskoht ning seletuskirjas olev viga parandatakse. Hino järve supluskohast loobutakse. Pullijärve osas märgitakse üldplaneeringusse olemasolevad ja detailplaneeringuga kavandatud supluskohad, uusi ei planeerita.

	seegi suurendab häiringut järvel. Praegune planeeritav suplusranna ala asub ka suhteliselt lähedal sihtkaitsevööndis olevatele saartele (Kõosaar ja Pidusaar) – mõnel suplejal võib tekkida huvi neid saari külastada. See on aga keelatud ajavahemikus 1. mai kuni 15. juuli. Juhime ka tähelepanu, et järve ääres olev segafunktsiooniga maa kattub järve kaldal projekteeritava metsaelupaikade sihtkaitsevööndiga – see tõenäoliselt seab lisatingimusi planeeritavale arendustele. KSH aruande lk 53 Pullijärve osas saab vingerja kohta teksti täiendada uue infoga. Märkime, et 2021. a tehti seal vingerja inventuur ning liiki sealt ikka leiti ja kaitse-eesmärgina jääb alles. Keskkonnaamet nõustub KSH aruande lk 54 punktis 3 toodud seisukohaga, et võttes arvesse Pulli järve halvenevat seisundit ei ole üldplaneeringuga (lisaks olemasolevale supluskohale ja detailplaneeringuga ettenähtud supluskohtadele) täiendavate avalike supelranna maa-alade kavandamine vajalik ja põhjendatud.	
	1.11. Lisa 6 Väärtuslikud maastikud, täpsustame, et Haanimaa tähendab geograafilises mõttes <i>Haanja kõrgustiku kõige kõrgemat, valdavalt 200 m ümp asuvat osa</i> (lisad lk 18). Täpsustame, et Paganamaa nime kannab ka maastikukaitseala, mitte looduskaitseala (lisad lk 21). Samas lk 21 on ka täheviiga, Piiriorg on oma tüübilt <i>moldorg</i>, mitte <i>muldorg</i>.	Seisukohaga arvestatakse. Haanimaa kirjeldusele lisatakse täpsustus. Paganamaa ja Piioru kirjeldus parandatakse.
	1.12. Lisa 11 Kaitstavad loodusobjektid tabelis peaks kaitsekorra alusena olema märgitud kehtiv kaitse-eeskiri mitte dokument, millega kaitseala on moodustatud. Kaitsealade tabelisse on ekslikult kantud objekt Eivere mõisa park ning loodusalade tabelisse Esna loodusala, mis kumbki Rõuge vallas ei asu.	Seisukohaga arvestatakse.
	1.13. Võõrliigid on ära mainitud kliima mõjude peatükis, et nende levik võib laieneda ja uusi liike juurde tulla. Juba olemasolevatest kolooniatest pole sõnagi. Jäätmejaama valikul pole arvestatud olemasolevate karuputke kolooniatega,	Seisukohaga arvestatakse. Jäätmejaama asukohavaliku käsitlust täiendatakse seoses karuputke kolooniatega. Selgitame, et kuna eelistatud asukohas asuv koloonia koosneb üksikutest taimedest, mis on hääbumas, siis see ei ole takistuseks

	eelistatud asukohas Tööstuse tn 11 (tunnus: 69801:001:0177) paikneb karuputke koloonia PVV190 raskusastmega 4 - hääbuv, üksikud taimed.	jäätmajaama rajamisele. Tööstuse tn 5c kinnistul asuvad kolooniad on hävinenud, vaid väga vähesel määral ulatub põhjas asuv koloonia VO586 nimetatud katastriüksusele. Arvestades selle väikest ulatust ei ole ka antud juhul takistust jäätmajaama rajamiseks (jäätmajaama lahenduse planeerimisel, peab lihtsalt koloonia asukohaga ja tõrjetööde läbiviimisega arvestama). Kolmandal alternatiivsel asukohal - Teemeistri tn 4 – karuputke kolooniaid ei asu.
	2.1. ÜP seletuskirjas ptk 4.2 Hajaasustusala märgitakse, et: „Haanja looduspargi ajaasustusala on põlismetsa raadamine keelatud.“ Soovitame üldplaneeringuga reguleerida põlismetsa ehitamist, kaevandamist, metsamaa muutmist põllumaaks jne raadamist nõudvaid arendusi, mitte raadamist. Raadamine on raie mis eelneb eelpoolnimetatud tegevustele.	Seisukohaga arvestatakse osaliselt. Üldplaneeringust eemaldatakse lauseline raadamise keeld ning lisatakse, et „põlismetsa ei või rajada uusi elu-, tootmis- ja ärihooneid“
	2. ÜP seletuskirjas ptk 4.8 Kõrgendatud avaliku huviga metsaalad, märgitakse, et: „antud metsad on kasutatavad puhkamiseks, sportimiseks, st rekreatsioonialana. Nendel aladel tuleb kohalikku omavalitsust ja ala piirinaabreid teavitada metsaraie plaanidest enne metsateatise esitamist. Detailsed kavad neil aladel kasvavate metsade majandamiseks ja uuendamiseks koostatakse koostöös kohaliku omavalitsusega, arvestades metsade olemist, nende kasvutingimusi, vanuselist jagunemist ja neile aladele planeeritavat metsade olemist ja koosseisu pikemas perspektiivis.“ Palume täpsustada, kas pelgalt teavitamiskohustus tagab, et kõrgendatud avaliku huviga metsade majandamisel arvestatakse piirinaabrite, kogukonna ja kohaliku omavalitsuse huvidega. Kuidas saab Keskkonnaamet teada, et piirinaabreid ja kohalikku omavalitsust on teavitatud? Ennemetsateatise registreerimist peaks teavituskohustus olema täidetud. Detailsed metsamajandamiskavad hakkavad olema aluseks metsade majandamisel kõrgendatud avaliku huviga metsades. Palume täpsustada, millal ja kes need	Kõrgendatud avaliku huviga metsaalade teemat arutatakse RMKga.

	kavad kinnitab. Keskkonnaamet peaks jälgima, et raied mis lubatakse oleksid vastavalt nendele kavadele. Ettepanek sõnastada: metsatööde kava/raied koostatakse kohaliku omavalitsusega ja kogukonnaga enne metsateatise esitamist.	
	2.3. Juhime tähelepanu, et kõik metsaraie piirangutega alad ja alad mis vajavad eelnevat koostamist, peavad saama digitaalsele kaardikihile. Palume metsamajandamise piirangutega alade, sh KAH alade, digitaalne kaardikiht Keskkonnaametile esitada kohe peale üldplaneeringu kehtestamist.	Seisukohaga arvestatakse.
	3.1. ÜP ptk 7 on ekslikult nimetatud Kastre valda, mis antud juhul ei ole asjakohane.	Seisukohaga arvestatakse.
	3.2. ÜP ptk 5.2 Tehnovõrgud- ja rajatised, alampeatükk 5.2.3 nimetatud on et: „Rõuge valla vee- ja kanalisatsioonivõrk lahendatakse Rõuge valla ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kavas.“ Planeerimisseaduse § 75 lg 1 p 3 kohaselt on üldplaneeringu üks ülesandeid tehnovõrkude ja -rajatiste üldise asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine ning § 75 lg 1 p 30 kohaselt on veehaarete asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine. Palume üldplaneeringus (joonisel taristu ja tehnovõrgud) esitada olemasolevad reoveepuhastid koos kujadega, heitvee väljalaskmed ning joogiveevehhaarded koos sanitaarkaitsealadega.	Seisukohaga arvestamist kaalutakse.
	3.3. Veeseaduse § 99 lg 3 kohaselt kannab kohaliku omavalitsuse üksus reoveekogumisala piirid üldplaneeringule koos perspektiivis ühiskanalisatsiooniga kaetava alaga, mis ei ole reoveekogumisalaks määratud või sellega hõlmatud. Reoveekogumisalad on ÜP joonisel Taristu ja tehnovõrgud esitatud. Nursi külas ja Krabikülas reoveekogumisala kinnitatud ei ole, kuid seal on osaliselt väljaehitatud ühiskanalisatsioon, palume ka need alad kanda ÜP joonisele taristu ja tehnovõrgud.	Seisukohaga arvestamist kaalutakse.
	3.4. ÜP KSH aruande ptk 4.1.4. on ekslikult märgitud, et: „põhjaveekogumi Kesks-Devoni põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas keemiline seisund ja üldseisund	Seisukohaga arvestatakse. KSH aruannet korrigeeritakse.

	on hea.” Põhjaveekogumite 2020. a seisundi aruande (Eesti Geoloogiateenistuse koostatud uuringuaruanne „Eesti põhjaveekogumite seisund perioodil 2014-2019“) kohaselt on Kesk-Devoni põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas keemiline seisund halb. Põhjaveekogumi koondseisundi hinnang määratakse põhjavee kogumi keemilise ja koguselise seisundi hinnangute põhjal. Kesk-Devoni põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas koguseline seisund on kõikide koguselise seisundi hindamise kriteeriumite järgi hea ning usaldusväärsus kõrge. Põhjaveekogumi keemilise seisundi hinnangu järgi on Kesk-Devoni põhjaveekogum Ida-Eesti vesikonnas halvaks määratud põhjaveekogumi kui terviku üldise keemilise seisundi põhjal, kuna pestitsiidide piirväärtusi on ületatud 34,4% põhjaveekogumi pindalast (kaevud 7588,7289, 8569) ning tegemist on märkimisväärse saasteaine levikuga. Siiski on antud hinnangu usaldusväärsus madal, kuna pestitsiidide puhul on tegemist üksikmäärangutega. Palume põhjaveekogumi seisundi hinnangut KSH aruandes korrigeerida.	
	4.1. KSH aruande punktis 2.1.2. tabelis 4 on sätestatud eesmärk, et aastaks 2030 on likvideeritud kõik täna teadaolevad jääkreostuskolded ning on viide KSH aruande ptk4.3.5. Märgime, et info on jääkreostusobjekti kohta on toodud KSH aruande ptk-s 4.3.6. KSH aruande ptk-s 4.3.2 on toodud info olemasolevate jäätmejaamade ja –punktide kohta, kuid puudub info olemasoleva kompostimisväljaku kohta. Palume lisada ja märkida kaardile nii jäätmejaamad, -punktid kui kompostimisväljak.	Seisukohaga arvestatakse. KSH aruandes viide ptk-le 4.3.6 parandatakse. KSH aruandesse lisatakse juurde, et Rõuges asub kompostimisväljak.
	4.2. ÜP seletuskirja ptk-s 5.2.6 on toodud Rõuge vallas asuvad suletud prügilad. Palume lisada suletud väikeprügilad Sänna ja Varstu ning kanda need kaardile. Samas ptk-s on kirjas, et Ruuga prügila ja Mõniste loomade matmispaiga asukohta kaardil ei leitud, siiski on need kaardile märgitud, palume täpsustada.	Seisukohaga arvestatakse, kui suudetakse tuvastada asukohad.
	5. Rõuge ÜP peatükis 2.6.15 on kahes kohas kasutatud mõistet „<i>kaevandus</i>“, mis viitab allmaakaevandamisele. Palume <i>kaevanduse</i>mõiste välistada. Peatüki	Seisukohaga arvestatakse.

	alguses on lõik: „Kaevandamisega seotud tegevuste osas jälgitakse tegevuste keskkonnasäästlikkust ja minimaalset kahju tekitamist loodusele. Oluliseks peetakse suletavate karjäärade või nende osade rekultiveerimist“. Palume välistada sõna <i>rekultiveerimine</i> ning asendada see sobiliku sõnaga <i>korrastamine</i>.	
	6.1. KSH aruande ptk-s2.1.2 tabelis 4 kolmandas veerus (lk 13), Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030 eesmärk –inimese tervisele ohutu ja tervise säilimist soodustav siseruum –on märgitud: „Vastavalt KSH aruandele on üldplaneeringusse lisatud tingimus, et koolieelsete lasteasutuste ja koolide kavandamisel tuleb igakordselt teostada radoonitaseme mõõtmisi maapinnas (vt täpsemalt ptk-i 4.4.4). Mõõtmistulemused annavad olulist infot, kas radooni tõrjemeetmete rakendamine on üldse vajalik ja kui on, siis millised konkreetsed võtted oleksid vajalikud.“. KSH aruande ptk-s 4.4.4 on kirjas: „Kuigi Rõuge valla omavalitsusüksus ei kuulu keskkonnaministri 30.07.2018 määruse nr 28 alusel kõrgendatud radooniriskiga maa-alade hulka, näitab Eesti Geoloogiateenistuse pinnase radooniriski kaart, et omavalitsusüksuse haldusterritooriumil leidub piirkondi, kus radoonitase pinnaseõhus on kõrge (50–250 kBq/m³). Eesti Vabariigi standardis EVS 840:2017 “Juhised radoonikaitse meetmete kasutamiseks uutes ja olemasolevates hoonetes” on ehitistealusele pinnaseõhule kehtestatud radooniohtliku pinnase tase 50 kBq/m³. Sellest kõrgema sisalduse korral tuleks ehitamise käigus rakendada radooni sissepääsu tõkestavaid meetmeid. Eesti Geoloogiateenistuse pinnase radooniriski kaart ei ole piisavalt täpne asukohapõhiselt hoonete kavandamisel radoonivastaste meetmete rakendamise üle otsustamiseks, mistõttu teevad KSH aruande eksperdid ettepaneku lisada Rõuge valla üldplaneeringusse tingimus, et perspektiivsete koolieelse lasteasutuste ja koolide kavandamisel teostatakse igakordselt radoonitaseme mõõtmisi maapinnas.“. ÜP seletuskirja ptk 7 (lk 65 viimane lõik)	Seisukohaga arvestatakse. ÜP seletuskirja ja KSH aruannet korrigeeritakse vastavalt märkustele ning pinnaseõhu uuringu vajaduse üle otsustamine jäetakse projekteeriija pädevusse.

	Ütleb: „Koolieelsete lasteasutuste ja koolide kavandamisel tuleb igakordselt teostada radoonitaseme mõõtmisi maapinnas.“. Keskkonnaamet juhib tähelepanu, et Eesti Geoloogiateenistuse kaardi kohaselt leidub omavalitsusüksuse haldusterritooriumil siiski piirkondi, kus radoonitase pinnaseõhus on 50-100 kBq/m³, mitte 50-250 kBq/m³. Täpne ei ole väide, et Eesti Vabariigi standard EVS 840:2017 on kehtestanud ehitusalusele pinnaseõhule radooniohtliku pinnase taseme 50 kBq/m³. Standard ei ole dokument, mis norme kehtestab. Standardis EVS 840:2017 on lk 8 toodud pinnase radooniohtlikkuse liigitus pinnaseõhu radoonisisalduse järgi, mida on korratud ka KSH aruande lk 119. Standard EVS840:2017 ütleb lk 13 järgmist: „Radooniohtlikuks hinnatakse sellised looduslikud pinnased, kus radoonisisaldus 1 m sügavusel pinnaseõhus ületab 50000 Bq/m³“, tuues välja ka viite B.Clavensjö ja G. Åkerblomi tööle The Radon Book. Measures against Radon, Stockholm 1994, millest vastav hinnang ja pinnase liigitus pinnaseõhu radoonisisalduse järgi pärineb. Standard ei väida ka, et pinnaseõhu kõrgema kui 50 kBq/m³ radoonisisalduse puhul tuleks rakendada radooni sissepääsu tõkestavaid meetmeid. Standard ei too sellist numbrilist piiri. Radoonitõkestusmeetmeid võib olla vajalik kasutada ka madalamatel pinnaseõhu radoonisisaldustel kui 50 kBq/m³, millele viitavad näiteks joonised 6.14-6.16 standardis. Ka võivad olla võimalikud ehituslikud lahendused, mille puhul kõrgem kui 50 kBq/m³ pinnaseõhu radoonisisaldus ei ole oluline (hoone valdavalt sammastel, avatud parklaga hoone all vms). Keskkonnaameti hinnangul on KSH aruande koostanud ekspertide soovitus, et koolieelsete lasteasutuste ja koolide kavandamisel teostataks igakordselt radoonitaseme mõõtmisi maapinnas liiga kategooriline. Pinnaseõhu radoonisisaldusel puudub iseseisev tähenduskiirusohutuse seisukohast. Oluline on hoonete siseõhu radoonisisaldus, mille aasta keskväärtus hoone tavapärasel kasutamisel, nn viitetase, on õigusaktidega reguleeritud. Vastavalt	
--	--	--

	standardi EVS 840:2017 viiendas peatükis toodud metoodikale, millest projekteerimise käigus on soovitatav juhinduda, on pinnaseõhu radoonisisaldus üks rohkem kui kümnest sisendparameetrist, mille põhjal on võimalik arvutuslikult hinnata tulevase hoone siseõhu radoonisisaldust. Pinnaseõhu radoonisisalduse mõõtmise vajadust saab eelnevalt hinnata muude sisendparameetrite eeldatavatest väärtuste vahemikest lähtuvate arvutustega. Pinnaseõhu radoonisisalduse mõõtmise kasulikkust (informatiivsust) võib mõjutada ka see, kui sügavalt kuulub eemaldamisele olemasolev pinnas ja kas ja mil määral kasutatakse eemaldatud pinnast hiljem samal objektil täitepinnasena või on viimane pärit mujalt. Eriti võib nimetatud asjaolu ette tulla suuremate objektide ehitamisel, mille hulka kuuluvad ka koolid ja koolieelsed lasteasutused. Juhime tähelepanu, et radoonikaitsemeetmeid võib rakendada ka ennetavalt piisava varuga, ilma pinnaseõhu radoonisisaldust mõõtmata. Keskkonnaameti seisukoht on, et projekteerimise lähteülesandes on asjakohane viidata võimaliku radooniprobleemi käsitlemise vajadusele, kuid pinnaseõhu uuringu vajaduse üle otsustamise võiks jätta projekteerija pädevusse.	
	2. KSH aruande ptk-s 4.4.4 (lk 120) viidatud keskkonnaministri 30.07.2018 määruse pealkirja viimane sõna peab olema „töökohtadel“, mitte „töökohtadele“. Sama trükiviga kordub lehekülje eelviimasel real ning aruande lõpus õigusaktide loetelus.	Seisukohaga arvestatakse.
	6.3. KSH aruande ptk-s 4.4.4 (lk 120) õigusaktide loetelule järgnevas lõigus on kirjutatud: „Määruse järgi on viitetas hoone ruumiõhu radoonisisalduse aasta keskväärtus või hoone tarindi ehitusmaterjalidest siseruumidesse emiteeritavast gammakiirgusest aastas saadava efektiivdoosi väärtus, millest kummagi kõrgema näitaja korral tuleb kaaluda meetmete rakendamist kiirituse vähendamiseks.“. Keskkonnaamet juhib tähelepanu, et ettevõtlus-ja infotehnoloogiaministri määrus nr 19 reguleerib kaht erinevat, teineteisest sõltumatut võimalikku tervisemõjurit –siseõhu radooni ja ehitusmaterjalidest	Seisukohaga arvestatakse. Viitetaseme määratluses tuuakse välja vaid radooni puudutav osa.

	lähtuvat gammakiirgust. Kumbagi iseloomustatakse erineva füüsikalise suurusega, mida mõõdetakse erineva ühikuga. Määruses toodud viitetaseme määratlus sisaldab endas kahe erineva suuruse viitetasemete määratlusi. Kuna KSH aruandes käsitletakse radooni, siis oleks selgem, kui ka viitetaseme määratluses tuua välja nimelt radooni puudutav osa, näiteks: „Määruse järgi on viitetaseme hoone ruumiõhu radoonisalduse aasta keskväärtus, millest kõrgema näitaja korral tuleb kaaluda meetmete rakendamist kiirituse vähendamiseks.“ Mis puutub ehitismaterjalide ja –toodete võimet tekitada gammakiirgust, siis see on reguleeritud majandus-ja kommunikatsiooniministri 26.07.2013 määrusega nr 49 „Ehitismaterjalidele ja –toodetele esitatavad nõuded ja nende nõuetele vastavuse tõendamise kord“, § 21. Kui ka viimast tuleks KSH aruandes käsitleda, siis tuleks seda teha radooni temast eraldi.	
	6.4. KSH aruande ptk-s 4.4.4 (lk 121) eelviimases lõigus on öeldud: „Asjakohane on igakordselt radoonitaseme mõõtmisi teostada ka teiste ühiskondlike hoonete puhul, kus on ette näha inimeste pikemaajalist viibimist. Eramute ja kortermajade puhul võiks sellise uuringu ja radoonitõrjemeetmete rakendamine jääda omaniku otsustada, sõltuvalt hoone planeeringust ja sellest, kui suure osa ajast inimene veedab pinnaselähedastel korrustel (kelder ja esimene korrus).“. Eelnevast on aru saada, et jutt on pinnaseõhu radoonimõõtmistest. Keskkonnaamet juhib tähelepanu, et siseõhu radoonitase ühiskondlikes hoonetes puudutab eelkõige sealseid töötajaid. Külastajad viibivad hoonetes töötajatega võrreldes märksa vähem aega. Tavainimene jaoks on kõige olulisem radoonitase kodus, kuna seal viibitakse aastate jooksul kõige rohkem aega. Radoonitase kodus on isegi olulisem kui radoonitase koolieelses lasteasutuses või koolis (viimastes viibitakse võrreldes elukohaga suhteliselt vähem aega ja aastaid). Ka eramute kohta kehtib ettevõtlus-ja infotehnoloogiaministri määrus nr 19 ning ehitusseadustiku § 19 lõike 1 kohaselt peab ehitise omanik tagama ehitise vastavuse õigusaktidest tulenevatele	Seisukohaga arvestatakse. KSH aruannet korrigeeritakse. Radooni teemat käsitletakse selliselt, et ei eristata hoonete otstarvet.

	nõuetele, sh radooni puudutavatele nõuetele. Hoone projekteerimisel tuleb radooni käsitleda sõltumata hoone otstarbest.	
	6.5. KSH aruande ptk-s 4.4.4 (lk 121) viimases lõigus on lause, mis algab sõnadega: „Kiirguskeskuse kodulehelt leitav abimaterjal ...“.Keskkonnaamet juhhib tähelepanu, et kiirguskeskus likvideeriti 2009. a koos Keskkonnaameti moodustamisega.	Seisukohaga arvestatakse. KSH aruannet korrigeeritakse.
	6.6. ÜP seletuskirja ptk-s 7 (lk 65) esimese lõigu lõpus on toodud viide keskkonnaministri määrusele nr 28, mille kohaselt Kastre valla territoorium kuulub kõrgendatud radooniriskiga maa-alade loetellu. Juhime tähelepanu, et Rõuge valla ÜP seletuskirjas ei ole Kastre valla radoonirisk asjakohane. Rõuge valla territoorium nimetatud määruse kohaselt kõrgendatud radooniriskiga maa-alade loetellu ei kuulu.	Seisukohaga arvestatakse.
Maa-amet 14.09.2022 kiri nr 6-3/20/14094-7 (Tambet Tiits, peadirektor)	1. Veebikaardil ja joonisele „Taristu ja tehnovõrgud“ on kantud taotletavate ja aktiivsete mäeeraldiste ja nende teenindusmaade ning maardlate piirid. Lisa 3 kohaselt on maardlate andmed seisuga 11.01.2021. Joonisel „Taristu ja tehnovõrgud“ ei vasta Püssapalu kruusamaardla (maavarade registri registrikaart nr 661) piir enam maavarade registri andmetele. Maa-ameti korraldustega 07.01.2022 nr 1-17/22/33 ja 28.02.2022 nr 1-17/22/468 on Püssapalu kruusamaardla registrikaarti muudetud. Veebikaardil ja joonisel „Maakasutus“ puuduvad taotletavate Nogopalu X liivakarjääri, Taudsa liivakarjääri mäeeraldiste ja nende teenindusmaade ja kehtiva loaga Kolgamäe II liivakarjääri mäeeraldiste ja selle teenindusmaa piirid. Selgitame, et Kolgamäe II liivakarjääri luba on antud Keskkonnaameti 03.06.2021 korraldusega nr DM-109497-14. Joonisel „Maakasutus“ on märgitud Nogopalu IX liivakarjääri mäeeraldiste ja teenindusmaa piir taotletavana. Nogopalu IX liivakarjääri luba on antud Keskkonnaameti 08.12.2021 korraldusega nr DM-115298-8. Kuna maardlate ja mäeeraldiste andmed on ajas muutuvad, palume lõplikus planeeringulahenduses uuendada maardlate ja mäeeraldiste andmeid.	Seisukohaga arvestatakse.

	Ajakohaste andmete saamiseks on võimalus kasutada WFS-teenust aadressil https://teenus.maaamet.ee/ows/maardlad?service=WFS&version=1.1.0&request=GetCapabilities või küsida andmete väljavõtte GIS-failidena.	
	2. Veebikaardil ning joonisel „Maakasutus“ ei ole kõikide kehtivate kaevandamislubadega mäeeraldiste ja nende teenindusmaade ulatuses märgitud mäetööstusmaa juhtotstarvet. Lisaks ei arvesta märgitud mäetööstusmaad kehtivate lubadega mäeeraldiste ja nende teenindusmaade piiridega. Veebikaardil ja joonisel „Maakasutus“ ei ole Nogopalu IX liivakarjääri mäeeraldisele ja selle teenindusmaale määratud mäetööstusmaa juhtotstarvet. Kolgamäe II liivakarjääri, Ala-Palo liivakarjääri ja Ala-Palo II liivakarjääri mäeeraldiste teenindusmaadele on määratud mäetööstusmaa piirid, mis ei vasta maavarade registris arvel olevatele mäeeraldiste teenindusmaade piiridele. Lisaks on mäetööstusmaa juhtotstarve osaliselt määratud taotletavale Sänna liivakarjääri mäeeraldisele. Palume veebikaardil ning joonisel „Maakasutus“ märkida kõigile kehtiva loaga mäeeraldistele ja nende teenindusmaadele mäetööstusmaa juhtotstarve (vajadusel lisada turbatööstusmaa juhtotstarve). Olukorras, kus üldplaneeringu alal on kehtiv kaevandamisluba, kuid mäetööstusmaa juhtotstarve puudub või ei ole joonistel kujutatud, ei ole planeering kooskõlas PlanS § 75 lõike 1 punktiga 15. Üldplaneeringu eeldataval kehtimisajal üldplaneeringus tegelikkust kajastava ruumilahenduse saavutamiseks ning tagamaks, et maavarale juurdepääsu osas olemasolev olukord ei halvene, palume kõigile kehtiva loaga mäeeraldiste ja nende teenindusmaade aladele anda planeeringus mäetööstusmaa juhtotstarve ja vajadusel lisada turbatööstusmaa juhtotstarve.	Seisukohaga arvestatakse.
	3. Üldplaneeringu lisa 5. „Mäeeraldised ja maardlad“ on aktiivsete mäeeraldiste tabelis kirjeldatud Ala-Palo, Ala-Palo II, Tursa ja Utessuu liivakarjääride, Nogopalu VII karjääri, Põdrasoo ja Roosa turbatootmisalade koodid ja	Seisukohaga arvestatakse.

	registrikaardi numbrid omavahel vahetusse läinud. Palume keskkonnaregistri koodi asemel näidata tabelis ainult registrikaardi numbrit, kuna registrikaardi numbri kaudu on andmed lihtsamalt leitavad ja lisaks on alates 06.06.2022 keskkonnaregistri asemel maardlad arvel maavarade registris.	
	4. KSH aruande eelnõu tabelis 19. „Rõuge vallas asuvad maardlad (Maa-amet, 24.11.2021)“ on tabelis kirjas ka Pugastu liivamaardla. Täpsustame, et Pugastu liivamaardla jääb Võru valda. KSH eelnõu tabelis 20. „Rõuge valla territooriumil väljastatud kaevandamisload (Maa-amet, 24.11.2021)“ on Nogopalu, Nogopalu VI, Nogopalu VIII ja Nogopalu III kruusakarjäärade kaevandamiselubade omajaks märgitud AS Eesti Teed. Keskkonnaameti 15.07.2021 korraldusega DM-116467-2 on Nogopalu, Nogopalu VI, Nogopalu VIII ja Nogopalu III kruusakarjäärade kaevandamise lubade omajaks määratud Verston OÜ. KSH eelnõu tabelis 20. on Rasva kruusakarjääri kaevandamise loa omajaks märgitud LR Kaevandusgrupp OÜ, tegelikult on loa omajaks Aare Randla. Palume tabeleid parandada.	Seisukohaga arvestatakse.
	Täiendavalt märgime, et seisuga 29.08.2022 on aktiivsete mäeeraldiste andmetesse lisandunud Rõuge vallas ka Nogopalu IX liivakarjääri ja Kolgamäe II liivakarjääri load ning menetluses on lisaks veel Roosa turbatootmisala ning Sänna ja Taudsa liivakarjäärade taotlused. Palume lõplikus planeeringu lahenduses „Lisa 5. Mäeeraldised ja maardlad“ andmeid täiendada. Palume kaaluda väljendi „aktiivsed mäeeraldised“ asendamist väljendiga „kehtiva loaga mäeeraldised“, kuna see väljendab olukorda sisulisemalt.	Seisukohaga arvestatakse.
	5. Seletuskirja peatükis „2.6.15 Mäe ja turbatööstuse maa-ala“ on kaevandamistegevuse kohta esitatava arvamuse korral Rõuge vallavalitsuse kaalutavates põhimõtetes kirjeldatud, et kui elamu asub karjäärile lähemal kui 200 m, on üldjuhul kohustuslik rajada müratõkkevallid. Selgitame, et juhul kui puudub looduslik müratõke karjääri ja elamu vahel, on elamule lähemal kui 200 m võimalik rajada müratõkke valli asemel ka müratõkke seinu. Palume	Seisukohaga ei arvestata. Määratlus „üldjuhul“ on piisavalt paindlik ning tegemist on arvamuse andmisel kaalutava punktiga. Tingimusele lisatakse <i>müratõkkevallid või muu müratõkke vahend.</i>

	seletuskirjas elamu asumisel karjäärile lähemal kui 200 m müratõkke valli rajamise kohustuse sõnastada soovitusena, võimalik on ka kirjeldada, et müra tõkestamise vajadust ja ajakohaseid meetmeid kaalutakse kaevandamisloa taotlemise käigus.	
	6. Seletuskirja peatükis „2.6.15 Mäe ja turbatööstuse maa-ala“ on kaevandamistegevuse kohta esitatava arvamuse korral Rõuge vallavalitsuse kaalutavates põhimõtetes kirjeldatud (tsiteerin) „Maavarade kaevandamise planeerimisel tuleb avaldada minimaalselt mõju maastiku ilmele, mullastikule ning puhkeotstarbelisele, metsanduslikule ja põllumajanduslikule kasutusele.“ Selgitame, et kaevandamise käigus muld ladustatakse ja seda kasutatakse hilisemal korrastamisel, puhkeotstarbeline, metsanduslik ja põllumajanduslik maakasutus karjääriga samal alal võimalik ei ole. Seetõttu praeguses sõnastuses väljendit „avaldada minimaalset mõju“ võib tõlgendada kui kaevandamise keeldu. Maa puhkeotstarbeline, metsanduslik või põllumajanduslik maakasutus saab taastuda peale kaevandamise lõpetamist, ala korrastamise tulemusena. Üldplaneeringu seletuskirja üheselt mõistetavuse tagamiseks palume tsiteeritud lause ümber sõnastada selliselt, et tagatud on maavarale juurdepääs ja kaevandamisväärsena säilimine. Näiteks on võimalik Rõuge vallavalitsuse kaalutavates põhimõtetes kirjeldada, et eelistatud on kaevandamistegevus, mis avaldab võimalikult minimaalselt mõju karjääri ümbritseva maastiku ilmele, mullastikule ning puhkeotstarbelisele, metsanduslikule ja põllumajanduslikule kasutusele ning kus karjääri ala korrastatakse esimesel võimalusel ohutuks ja ümbrusega sobivaks.	Seisukohaga arvestatakse. Üldplaneeringus täpsustatakse tingimust järgmiselt: <i>„eelistatud on kaevandamistegevus, mis avaldab võimalikult minimaalselt mõju karjääri ümbritseva maastiku ilmele, mullastikule ning puhkeotstarbelisele, metsanduslikule ja põllumajanduslikule kasutusele ning kus karjääri ala korrastatakse esimesel võimalusel ohutuks ja ümbrusega sobivaks.“</i>
	7. Seletuskirja peatükis „2.6.15 Mäe ja turbatööstuse maa-ala“ on kaevandamistegevuse kohta esitatava arvamuse korral Rõuge vallavalitsuse kaalutavates põhimõtetes kirjeldatud, et veekogude kujunemise puhul näha korrastusprojektis ette madalaveeliste alade rajamine, et suurendada looduslikku ja maastikulist mitmekesisust.	Seisukohaga arvestatakse osaliselt. Üldplaneeringu täpsustatakse tingimust järgmiselt: <i>„veekogude kujunemise puhul näha korrastusprojektis ette madalaveeliste alade rajamine va juhul kui Keskkonnaamet seda keelab“.</i>

	Selgitame madalaveeliste alade rajamisega seondult, et keskkonnaministri määrus 07.04.2017 nr 12 „Uuritud ning kaevandatud maa korrastamise täpsustatud nõuded ja kord, kaevandatud maa korrastamise projekti sisu kohta esitatavad nõuded, kaevandatud maa ning selle korrastamise kohta aruande esitamise kord ja aruande vorm ning maa korrastamise akti sisu ja vorm“ näeb ette, et korrastamise käigus karjääri rajatava veekogu sügavus kujundatakse valdavalt üle 2 m. Nõude eesmärk on vältida soostuvate lompide teket, mis kasvavad kinni, kui neid pidevalt ei puhastata. Veeseaduse § 117 kohaselt ei tohi isik oma tegevuse või tegevusetusega põhjustada maa sihipärast kasutamist takistavat liigniiskust. Üldjuhul on riigimaadel oluline korrastamisel saavutada hooldusvaba tulemus ja tavapärane riigimaal asuva karjääri korrastamise suund on metsamaa või veekogu. Korrastamisel kujundatakse veekogu kaldad ohutuks ja laugeks, mis võimaldab veekogu kasutada nii inimestel kui loomadel. Ka eramaal asuvate karjääride korrastamisel on tõenäoline, et maaomanik soovib oma maale hooldusvaba veekogu, mitte vähese veega ajapikku kinnikasvavat veekogu. Madalaveeliste veekogude rajamine on võimalik ainult juhul, kui Keskkonnaamet on seda liigikaitselistel põhjustel lubanud. Palume täpsustada nõuet, asendades fraasi „veekogude kujunemise puhul näha korrastusprojektis ette madalaveeliste alade rajamine“ fraasiga „veekogude kujunemise puhul kaaluda vajadust rajada osaliselt madalaveelisi alasid“.	
	8. Veebikaardi ja joonise „Väärtused ja piirangud“ järgi jääb Krabi kruusamaardla (registrikaart nr 315) miljööväärtuslikule alale. Seletuskirja peatükis „4.4 Miljööväärtuslikud hoonestusalad ja objektid“ on miljööväärtuslike hoonestusalade ning objektide kaitse- ja kasutustingimustes kirjeldatud, et säilitada tuleb maastiku mitmekesisust ning maastiku üksikelemente (nt kivikuhjad, kiviaiad, puuderead ja -salud) ning tuleb säilitada olemasolev asustusstruktuur sh teede võrk, hoonestusjoon (asjakohasel juhul) ja õuealade	Seisukohaga arvestatakse.

	paiknemine sh hoonete paigutus õuel. Palume korrigeerida seletuskirja selliselt, et miljööväärtuslik ala ei oleks takistuseks maavarade kaevandamisel. Lisaks palume lisada peatükki „2.6.15 Mäe ja turbatööstuse maa-ala“, et väärtuslikud maastikud ei ole takistuseks kaevandamislubade taotlemisel ja andmisel õigusaktides sätestatud korras ja tingimustel.	
	9. Seletuskirja peatükis „2.6.15 Mäe ja turbatööstuse maa-ala“ on kirjeldatud, et püsiva iseloomuga tegevus on põhimõtteliselt lubatav, kui kavandatav tegevus ei halvenda maavaravarude kaevandamisväärsena säilimise või maavaravarude juurdepääsu osas olemasolevat olukorda. Palume eelmises lõigus viimati kirjeldatud lausest eemaldada sõna „põhimõtteliselt“, kuna selle sõna alles jätmise korral jääb mulje, et tegu on valdava üldjuhtumiga (põhimõtteliselt lubatav). Tegelikult on tegu erandjuhtumiga, millele on saadud igakordse kaalutlusotsuse tulemusena MaaPS alusel kooskõlastus või luba.	Seisukohaga arvestatakse.
Aigar Paas 15.09.2022	1. Seletuskirja punktis 3 paluks kallasraja teemat mitte selliselt kajastada. Kallasrada on loodud algselt hoopis teistel põhimõtetel ja otstarbel, milleks saadi ka omanike põhimõtteline vaikiv nõusolek. Aja jooksul on sellest põhimõttest ja ideest kiiresti kaugenetud valijatele meeleheategemiseks. Loomulikult ei ole keegi enam omanikelt mingit nõusolekut küsinud, kuigi selline kohustus täiesti kehtib. Nüüd, kus „Kommunism“ õitseb täiega omanike arvelt, peaks hakkama kohale jõudma arusaam, et tasuta lõunaid pole olemas. Sellest tulenevalt soovitan kallasrada selliselt üldplaneeringus mitte mainida, muidu võib juhtuda, et vallavalitsusel tuleb eelarves näha ette iga-aastased õiglased kompensatsioonid maaomanikele, keda hetkel kallasradade kohustusega ebaõiglaselt koormatakse.	Seisukohaga ei arvestata. Vastavalt planeerimisseadusele tuleb kallasradade teema üldplaneeringus käsitleda ja käsitlust ei eemaldata. Täiendavalt selgitame, et kallasraja definitsiooni, ulatust ja kasutusõigust reguleerib Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 38, § 39 ja § 39 ¹ . Üldplaneeringu seletuskirjas on kajastatud seadusega sätestatud.
	2. Seletuskirja punktis 4.1 paluks eemaldada maastikuanalüüsi kohustus. Kui sada soovitakse siiski jätta, hakkab seda finantseerima vald või riik,	Seisukohaga ei arvestata. Maastikuanalüüsi nõue jääb sisse.

	omanik ega arendaja sellist kohustust kandma ei pea. Väärtuslike maastike teema tõstatus juba maakonnaplaneeringu menetlemise käigus, kus jäin seisukoha juurde, et selliselt ei tohi omandit meelevaldselt kitsendada. Kahjuks on minu tollased eriarvamused kitsendustest osutunud kurvaks tõeks, mida siis serveeriti vabatahtliku ja soovituslikuna. Samuti soovitan üle vaadata päikeseparkide osa. Selliselt pole võimalik teatud piirkondades üldse ühtegi päikeseparki rajada. Milleks vastuolu valla muude arengudokumentidega.	Üldplaneeringu üheks ülesandeks on väärtuslike maastike määramine ning nendele kaitse- ja kasutustingimuste seadmine. Põhjendatud juhtudel võib olla vajalik maastikuanalüüsi läbiviimine, et tagada väärtusliku maastiku väärtuste kaitse. Üldplaneeringu seletuskirjas täpsustatakse väärtuslike maastike maastikuanalüüsi teemat.
	3. Punktis 4.2 näen vajadust vaadete kaitsmist ka hullunud keskkonnaaktivistide eest, kes soovivad, et Eestimaa täies ulatuses võsastuks.	Seisukohaga arvestatakse. Seletuskirja lisatakse punkt, et vaatekoridorid tuleb hoida võsast puhtad.
	4. Punktis 4.4 ei saa kõiki alasid ühe vitsaga lüüa. Alad üle valla on väga erinevad. Mõnes kohas on eelneva 70 aasta jooksul nii palju muutunud, et 100 aasta tagune hoonete paiknemine õuealal pole hetkesituatsioonis enam otstarbekas. Ei pea selliseid rangeid põhimõtteid arhitektuurile, materjalide valikule ja endisaegse välimuse taastamisele kõikides kohtades õigustatuks. Missokülä miljööväärtuslikul alal tuleks teha korrigeerimisi, mis jätaks äärmised kinnistud sellest jamast välja.	Palume täpsustada, kas olete mõelnud punktis 4.1 käsitletud väärtuslikke maastikke? Missokülä aladele ei ulatu miljööväärtuslikud alad.
	5. Punktis 4.6 tuleb välja jätta selline jama, mis nõuab arendajalt mingi mõttetu uuringu tellimist roheala väärtustest. Kuidas te saate selliseid alasid üldse planeeringusse panna, kui keegi ei tea, kas üldse neil aladel mingeid erilisi loodusväärtusi esineb? Väga lihtne on kellegi teise vara ja ressursiga manipuleerides karjuda „üllaid“ loosungeid maailmapäästmisest, soovitan neid uuringuid ja kõikvõimalikke alasid teha neil aktivistidel oma isikliku raha ja muude vahenditega, siis oleks see kõik kindlasti usutavam.	Seisukohaga ei arvestata. Rohevõrgustiku peamine struktuur on pandud paika maakonnaplaneeringuga ning üldplaneeringu ülesandeks on olnud, seda täpsustada. Ilma täpsustavate uuringuteta ongi võimatu saavutada kindlustunnet vaadeldava ala väärtustest, isegi kui eelnevalt on kaardimaterjalide ja olemasolevates andmebaasides leiduvate info põhjal tehtud vajalikud analüüsid. Halvem variant on see, kui ilma uuringuta piiratakse teatud tegevust. Uuring peaks andma sisendi ala väärtustest ning suunised arendustegevuse suunamisele. Üldplaneeringul on kohustust seada

		tingimused, mis tagaksid rohevõrgustiku toimimise.
	6. Punkt 5.2.2.2. Kas Rõuge vallas on üldplaneeringu sellisel kujul kehtestamise järel päikeseenergia tootmine sisuliselt keelatud? Sellest punktist selline mulje igatahes jääb. Teadaolevalt annab päikesepark mõistlikku toodangut sellisel juhul, kui park on avatud lõuna-edela suunale, kõiki neid kirjutatud nõudeid järgides tuleks päikesepaneelid paigutada tihedasse metsa, et keegi neid ei näeks. Ehk hakkab omavalitsus neid siis seal ise päikesega varustama, soovitavalt ööpäevaringselt. Nali naljaks, soovitan mitte minna vastuollu Rõuge valla teiste arengudokumentidega ja see punkt mõistlikult korda teha. Ega kohtus kergem pole.	Päikeseparkide rajamine Rõuge vallas ei ole keelatud. Üldplaneeringus seatud tingimused on piisavalt paindlikud, et võimaldada päikeseparkide rajamist.
	7. Oluline on kogu tekst kriitilise pilguga üle vaadata ja korrigeerida mittevastavused tegelikule olukorrale. Misso valla üldplaneeringust tehtud kopeerimised peab vaatama üle erilise tähelepanelikkusega sest osa territooriumi ei ole enam selles vallas, kuid tekstides siiski kohtab Setomaa valla teemasid. Samuti teha kindlaks Pältre lühterkuuse teema. Viimati nägin teda horisontaalses asendis ja ei usu, et keegi teda püsti tagasi aitas. Paluks üle kontrollida ja viia sisse täpsustused.	Seisukohaga arvestatakse.
Eesti Raudtee 15.09.2022 Kiri nr 21-1/3248-3 (Riho Vjatkin, ehitusteenistuse juht)	Kuna Rõuge vallas asub ligikaudu 1,5 km pikkuses lõigus ka Valga-Koidula raudtee oleme seisukohal, et ÜP seletuskirja peatüki „5.Taristu“ all peaks käsitlema ka raudteetaristu olemasolu vallas, raudteest tulenevaid piiranguid tulenevalt õigusaktidest ning tuua välja raudteeäärsete alade arendamise üldised põhimõtted järgmiselt: 1. Uute müratundlike hoonestusalade kavandamisel raudtee vahetusse lähedusse tuleb arvestada raudteeveeremist tulenevate mõjudega, sh võimaliku vibratsiooni ning müraga. Arenduste kavandamisel olemasolevale raudteele hajaasustuses lähemale kui 200 meetrit ja tiheasustuses lähemale kui 100 meetrit, tuleb teostada mürahinnang ning vajadusel tagada müra vastavus	Seisukohaga arvestatakse.

	normtasemele läbi leevendavate meetmete (ehitiste paigutus arendusalal, müratõkke planeerimine, hoonete välispiiretel helisulatsiooni summutavate materjalide kasutamine, vms). Leevendavate meetmete rakendamata jätmise korral ei võta raudtee omanik (AS Eesti Raudtee) endale kohustusi keskkonnaparameetrite (müra, vibratsioon) leevendamiseks.	
	2. Raudteemaaga piirnevate hoonestusalade planeerimisel tuleb ohutuse tagamiseks näha ette meetmed (näiteks piirdeaedade rajamise kohustus) takistamaks nii jalakäijate kui sõidukite sattumine raudteemaale väljaspool nõuetekohaseid raudteeületuskohti.	Seisukohaga arvestatakse.
	3. Rajatised, mis ei ole raudtee sihtotstarbeliseks kasutamiseks vajalikud ning mille kogukõrgus on 30 m ja enam (nt tuulikud, mobiilimastid), tuleb kavandada selliselt, et nende kaugus raudtee kaitsevööndi piirist oleks võrdne rajatise kogukõrgusega. Tuuliku puhul tuleb masti kõrgusele lisada tiiviku laba pikkus.	Seisukohaga arvestatakse.
	4. Raudteeäärse haljastuse kavandamise või säilitamise korral tuleb lähtuda nähtavuse tagamise tingimustest, mis on valdkonnaga seotud normides, standardites ning regulatsioonides sätestatud.	Seisukohaga arvestatakse.
	5. Uute raudteeületuskohtade rajamise tehnilised lahendused ning nende täpne asukoht määratakse kindlaks projekteerimise etapis vastavalt valdkonnaga seotud normides, standardites ja regulatsioonides sätestatud nõuetele.	Seisukohaga arvestatakse.
	6. Vältida raudteemaapiirini ulatuvate uute avalike teede (s.h kergliiklusteede) kavandamist tupikteedena, mis loovad võimaluse ebaseaduslike (iseteckeliste) raudteeületuskohtade tekkimiseks.	Seisukohaga arvestatakse.
	KSH aruande eelnõu kohta 1. AS Eesti Raudtee eelistab ja teeb ettepaneku, et KSH aruandes käsitletak Rõuge valda läbivat raudteed Valga-Koidula raudtee trassina, mitte Riia-Sankt Peterburg.	Seisukohaga arvestatakse.
	Ühtlasi juhime tähelepanu, et Üleriigiline planeering Eesti 2030+ toob välja, et regionaalne reisirongiühendus peab toimuma Valga-Koidula liinil, perspektiivselt	Seisukohaga arvestatakse.

	sõidukiirusega 120 km/h, mis aitab oluliselt kaasa toimepiirkondade omavahelisele seostamisele (Võru-Antsla-Valga). Võru maakonnaplaneering 2030+ loeb reisijateveo taastamist Valga-Koidula suunal oluliseks prioriteediks ja toob välja, et kuigi planeeringu koostamise hetkel reisirongiliiklust Valga-Koidula suunal ei toimu, on otstarbekas antud perspektiivse suunaga arvestada ning vajadusel siduda kergliiklusvõrgustik ka raudteejaamadega ning arendada välja pargi-reisi parklad nii autodele kui jalgratastele. Arvestades eeltooduga teeme ettepaneku reisirongiliikluse taastamise perspektiiv kajastada ka üldplaneeringus.	
Keskkonnaministeerium 15.09.2022 kiri nr 7-15/22/3461-3 (Meelis Münt, kantsler)	Teeme ettepaneku määrata maaüksustele (katastritunnused 69801:001:0702, 69801:001:0792, 69801:001:0793, 69801:001:0508, 69801:001:0615, 69801:001:0779 ja 69801:001:0778) juhtotstarbed vastavalt sellele, mis juhtotstarbega kinnisasjale juurdelõige liidetakse.	Seisukohaga arvestatakse.
	Teeme ettepaneku määrata maaüksustele (katastritunnused 69801:001:0748, 69801:001:0775, 69801:001:0555, 69801:001:0767, 69801:001:0753, 69801:001:0501, 69801:001:0516, 69801:001:0679, 69801:001:0521, 69801:001:0588, 69801:001:0502, 69801:001:0566, 69801:001:0485, 69801:001:0574, 69801:001:0773, 69801:001:0700, 69801:001:0667, 69801:001:0631, 69801:001:0491, 69801:001:0554 ja 69801:001:0713) transpordimaa juhtotstarve.	Seisukohaga arvestatakse.
	Üldplaneeringu seletuskirja peatükis 2.6.4 Puhke- ja virgestuse maa-ala on välja toodud, et Liinjärve ja Valgjärve äärde on lubatud ehitisi rajada ainult nendele aladele, kus Haanja looduspargi kaitse-eesmärgiks määratud elupaigatüüpide ja liikide levikualad vastavalt keskkonnaregistri andmetele puuduvad. Juhime tähelepanu, et antud maa-ala asub osaliselt Haanja looduspargi ööbikuoru sihtkaitsevööndis, kus on uute ehitiste rajamine keelatud ning kogu alal on ehitustegevuseks vajalik eelnev kooskõlastus kaitseala valitsejaga (Keskkonnaamet).	Seisukohaga arvestatakse.

	KSH Natura asjakohase hindamise peatükis 4.1.1.2 on välja toodud, et üldplaneeringu kehtestamine ei mõjuta Natura 2000 Pullijärve loodusala negatiivselt, kui arvestatakse Natura asjakohases hindamises välja toodud leevendusmeetmetega. Üldplaneering ei ole aga kõikide väljapakutud leevendusmeetmetega arvestanud. Pulli järve ümbruses on joonisel ikka maakasutusmuutusi, mis asjakohase hindamise tulemusena Natura ala negatiivselt mõjutavad. Palume selgelt sisse viia kõik KSH-s välja toodud leevendusmeetmed.	Seisukohaga arvestatakse.
	Keskkonnaministeeriumi tellimisel valmis 2021. aasta lõpus uuring "Alused ja meetodika suurte üleujutustega siseveekogude nimistu muutmiseks" (https://envir.ee/media/5474/download). Tegemist on uuringuga, mille käigus hinnati siseveekogude üleujutusalasid ja määrati üleujutusosalade piirid. Soovitame uuringu tulemusi teie valla üleujutusosalade osas üle vaadata ja hinnata, kas üldplaneeringus on vaja lisada täiendavaid tingimusi. Uuringu kaardikihid on kättesaadavad Keskkonnaministeeriumist (agne.aruvali@envir.ee).	Seisukohaga arvestatakse.
	KSH aruande eelnõu käsitleb üksnes sademevee torustiku temaatikat, kuid puuduvad viited sademevee kombineeritud lähenemisviiside kasutamiseks. Üleujutuste leevendamiseks ja vooluhulkade ühtlustamiseks tuleks planeeringutega ette näha selliseid lahendusi, kus oleks võimalik kasutada kombineeritud sademevee lahendusi. Lisaks torustike lahendustele tuleks soodustada ja kavandada maa-alasid looduslähedaste sademeveelahenduste kasutamiseks (nt viibetiigid, -kraavid).	Seisukohaga arvestatakse. Üldplaneeringusse lisatakse tingimus: <i>„soovitatakse kasutada võimalusel looduslähedasi sademevee ärajuhtimise võimalusi või kombineeritud sademeveelahendusi.“</i>
	KSH aruande eelnõu tabelis 14 on märgitud Kesk-Devoni põhjaveekogumi Ida-Eesti vesikonnas keemiline ja üldseisund heaks. Vajalik on aruannet korrigeerida põhjaveekogumite seisundite hinnangute osas, sest tegelikult on Eesti Geoloogiateenistuse 2020. a põhjaveekogumite seisundite hindamise	Seisukohaga arvestatakse. KSH aruannet korrigeeritakse.

	uuringu "Eesti põhjaveekogumite seisund perioodil 2014-2019" tulemusel keemiline ja koondseisund halb.	
	Rõuge vallas on moodustatud 7 reoveekogumisala: Haanja, Misso, Mõniste, Ruusmäe, Rõuge, Varstu, Viitina. Reoveekogumisalade piirid on kantud üldplaneeringu veebikaardile. Veebikaardil kajastatud Rõuge reoveekogumisala piiri osas esineb ebatäpsusi, täpsemalt piiri kaguosas. Rõuge reoveekogumisala muudeti keskkonnaministri 29. juuli 2021 käskkirjaga nr 1-2/21/345 (Rõuge reoveekogumisala puudutav joonis asub lisas 2). Kinnitatud reoveekogumisalade joonised on kättesaadavad ka keskkonnaportaalis: https://register.keskkonnaportaal.ee/register . Palume Rõuge reoveekogumisala kaguosa piiri korrigeerida.	Seisukohaga arvestatakse.
Andre Laine 16.09.2022	1. Kõik inventuurid mis viiakse läbi eramaadel peavad olema omanikuga kooskõlastatud ja saanud kirjaliku kooskõlastuse kinnistutel viibimisele ja toimetamistele.	Selgitus. Inventuurid viib läbi Keskkonnaamet ja kaasamise kohustus tuleneb seadusest. Antud teema ei kuulu üldplaneeringuga lahendatavate ülesannete hulka.
	2. Haanja mnt. 3 viia läbi asjakohane Natura 2000 hindamine.	Selgitus. ÜP KSH-s võetakse mõju hindamisel arvesse vaid ÜP-ga kavandatud. Nimetatud katastriüksus Haanja mnt 3 on olemasolev elamumaa, mitte üldplaneeringuga kavandatud perspektiivne elamu maa-ala. Juhime tähelepanu, et üldplaneeringust eraldiseisvalt kehtib Haanja looduspargis selle kaitse-eeskiri. Kaitse-eeskirjas on sätestatud kaitsealal lubatud ja keelatud tegevused.
	3. Aleviku sees peab jääma võimalus päikeseparkide paigaldamine maapinnale, mitte ainult sellistel tingimustel nagu on vald näinud ette oma üldplaneeringus. Kõikidel kinnistutel ei ole võimalik päikeseparki nii paigutada nagu seda soovib keskkonnaamet ja Vallavalitsus. Täna	Palume täpsustada, millises punktis näete probleemi. Alevikus, kus on pigem väikesed katastriüksused ja hoonestus paigaldatakse enamasti oma tarbeks päikesepaneelid mitte suured päikesepargid.

	energiakriisi situatsioonis peab kõiki kodanikke kohtlema võrdselt, kas ta elab alevikus või väljaspool Haanja Loodusparki.	
	4. Rõuge aleviku sees peab jääma piirangu – ja kaitsevööndite vähendamise võimalus, luues atraktiivseid elamukrunte. Koostöös sellega on võimalik saavutada planeeringuga võetavaid plaane, et Rõugesse tuleks uusi – maksumaksjaid juurde ja sellega saavutada Rõuge valla elanikkonna tõus.	Palume täpsustada, milliseid vööndeid täpsemalt silma peate. Kui looduskaitseadusest tulenevaid piirangu- ja ehituskeeluvööndeid siis nende vähendamist ei keelata üldplaneeringuga.
	5. Kui eraomanduses olevatele kinnistutele kehtivad piirangud (Haanja Loodupark) mis takistavad eraomanikul ellu viimast oma projekte siis peab riik või omavalitus kompenseerima saamata jäänud tulu eraomanikule.	Selgitus. Tegemist ei ole üldplaneeringuga lahendatava temaga.
	6. Haanja mnt. 5 ei ole kaardil märgitud elamumaana.	Seisukohaga arvestatakse.
Indrek Laine 16.09.2022	1.Soovitavaks piirdeaia kõrguseks Rõuge alevikus on näidatud 1,2m ,maksimaalseks lubatud kõrguseks 1,5 m.Haanja maantee teetammi kõrguseks minu elamu ees on kohati üle 1,2 meetri.Kuidas soovitatav 1,2 m aed või hekk varjaks minu privaatsust,kaitseks maanteelt tuleva tolmu ja müra eest?Järelikult tuleb kõrgust kahekordistada,et aed annaks ka reaalselt kaitset sõidukite eest.	Seisukohaga ei arvestata. Lähtuda tuleb üldplaneeringus toodud tingimustest. Ei saa eeldada, et tiheasustusalal on lubatud kõrgeid plankaedu ehitada.
	2.Maksimaalne lubatud kõrgus eramu puhul peab olema alevikus vähemalt 9m,mis võimaldaks ehitada kaasaegset keldrikorrusega kahekordset maja.	Seisukohaga ei arvestata Seletuskirja toodud kõrgusi ei muudeta, samas juhime tähelepanu, et kui väljakujunenud hoonestus on juba kõrgem siis on omavalitsusel võimalik teha erandeid.
	3.Välisvoodriga palkmaju ei ole lubatud kõikjal alevikus ehitada.Kas see ongi ajalooliste väärtuste esiletõstmine või minetamine. Peaks olema...Välisvoodrita palkmaju ei ole lubatud kõikjal alevikus ehitada....	Selgitus. Üldplaneeringu seletuskirjas on kirjas: „välisvoodrita palkmaju ei ole lubatud ehitada, v.a. erandina asukohas, kus see on ümbritsevasse keskkonda sobiv (näiteks täiesti eraldatud ja vähe külastatav asukoht vms)”.
	4.Plastikaknaid ei tohi kasutada ehitiste projekteerimisel,restaureerimisel miljöväärtusega hoonestusalal.Isegi renoveeritud leerimajal on	Seisukohaga arvestatakse.

	plastikaknad.See tuleb kindlasti eemaldada.Käesoleval ajal ehitatakse hooldevabadest materjalidest maju.	Seletuskirja tingimus sõnastatakse ümber soovitusena ning lisatakse tingimus, et aknad peavad sobituma miljöösse.
	5.Vaatekoridoridest.Miks Rõuge vald ei korrasta endale kuuluvaid kinnistuid Rõuge Suurjärve ja Kaussjärve ääres.Heina niidetakse vaid osaliselt,kuhu traktor ei pääse jäetakse lihtsalt niitmata.Võsa vohab Võru mnt. Kaussjärve äärsel kinnistul,samuti Suurjärve Haanja mnt. rannalähedasel alal.See polnud väga ammu kui rannajoont ekskavaatoriga puhastati.Samas tuletatakse kruntide omanikele igal aastal meelde niitmise kohustusest ja võimalikest trahvidest niitmise eiramise eest.Kes valda sunniks vastuvõetud kohustusi täitma?Probleem on siiani lahendamata ja keegi ei vastuta kohustuste mittetäitmise eest.Rõuge pastoraadile kuuluv Kaussjärve poolne nõlv on juba aastaid niitmata ja võsa muudkui kasvab peale.Kaussjärve suvel enam pastoraadi hoone eest näha pole.Järeldus:ajaloolisi vaatekoridore pole vaja üldplaneeringus esile tõsta.	Selgitus. Üldplaneeringus on vaatekoridoride avatuna hoidmine kajastatud.
	6.Kauni vaatega sektoritest.Ilumeel on inimestel väga erinev.Kellele kaunis,kellele mitte.Kellele ema,kellele tütar...Kaunitel teelõikudel tuleb juhil siiski vastavalt liiklusseadusele 100%-lt keskenduda juhtimisele,mitte vaadetega tutvumisele.Lähete otseselt vastuollu liiklusseadustega.	Selgitus. Ühtegi autojuhti ei sunnita liiklusohetlikke olukordi tekitama. Tegemist on sektoritega, mis hoitakse avatud, et avada vaateid maastikule.
	7.Rattatee puudub koolimaja ja Haanja mnt.2 vahel.Olemasolevat kõnniteed kasutavad nii jalakäijad,jalgratturid kui tõukeratturid.Eriti ohtlik on vallamaja ristmik lastest tõukeratturite jaoks,kes ei pruugi mäest alla sõites pidama jääda kui vallamaja poolt tulev auto sõidab ristmikule liialt lähedale ega peatu enne "Anna teed" märki.	Selgitus. Antud kohas on olemas jalgratta- ja jalgteed, mis on kasutamiseks nii jalakäijatele kui ratturitele. Antud asukohas ei ole võimalik ette näha eraldi teed ainult kergliiklejatele. Antud kohas tuleb rakendada muid liiklust reguleerivaid vahendeid, et tagada ohutus.
	8.Planeeringust on välja jäänud lasilapuude võimalikud asukohad ühiskondlike hoonete:vallamaja,rahvamaja jne.läheduses.Miks ei väärtustata hobuveokite	Selgitus Tegemist ei ole üldplaneeringu täpsusastmes lahendatava probleemiga

	juhte, kas nemad polegi ajalooliste väärtuste edasikandjad miljöövääruslikel aladel?	aga edastame antud teabe vastavale spetsialistile.
	9. Päikesepaneelide püstitamise tingimused peavad olema Rõuge alevikus, mis hõlmab nn. looduspargi alasid, kõigile ühesugused.	Selgitus. Üldplaneeringus ongi päikesepaneelide rajamise tingimused kõigile ühesugused. Samuti on väärtuslike maastike alal kõikjal ühesugused tingimused.
	10. Kõik üldplaneeringuga seotud otsused peavad olema vastavuses sellel territooriumil elavate inimeste põhiõigustega ega tohi sisaldada õiguslikku riivet. Kõiki inimesi tuleb kohelda võrdselt. Demokraatia üks põhivorme on inimeste enesemääramise õigus, sõltumata elukohast.	Selgitus. Üldplaneeringus koheldakse kõiki inimesi võrdselt.
Kaitseministeerium 16.09.2022 kiri nr 12-1/22/3090 (Miiko Peris, Innovatsiooni osakonna juhataja)	1. Seletuskirja peatükis 2.6.14 „Riigikaitse maa-ala“ on kirjeldatud Rõuge vallas asuvaid riigikaitse ehitisi Nursipalu harjutusvälja ja Sänna linnakut ning nende piiranguvööndeid ulatusega 2000 m riigikaitse ehitise piirist. Palume lisaks seletuskirjale markeerida eelnimetatud riigikaitse ehitised ja nende piiranguvööndid ka asjakohasel üldplaneeringu joonisel. Vastava kaardikihi Rõuge vallas asuvate riigikaitse ehitiste ja piiranguvööndite piiridega saatsime teile 28.08.2020 kirjaga nr 12-1/20/2514 „Andmed Rõuge valla üldplaneeringu koostamiseks“.	Selgitus. Nursipalu ja Sänna linnakud ning nende piiranguvööndid on toodud taristu ja tehnovõrkude joonisel.
	2. Palume Rõuge vallas asuvate riigikaitse ehitiste, Nursipalu harjutusvälja ja Sänna linnaku, maa-aladele määrata üldplaneeringus riigikaitse maa-ala juhtotstarve ning kajastada seda ka maakasutuse joonisel. Sama on Kaitseministeerium palunud ka oma varasemas kirjas 30.10.2020 nr 12-1/20/3246 „Ettepanekud Rõuge valla üldplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse kohta“ (vt kirja punkt 3). Samas kirjas on lisaks riigikaitse ehitiste maa-alale palutud määrata riigikaitse maa-ala juhtotstarve ka Kaitseministeeriumi valitsemisel olevale Baasi kinnisasjale (katastritunnus 69701:003:0750) ning säilitada	Seisukohaga arvestatakse.

	praegu riigikaitsemaa sihtotstarbega katastriüksustel nende senine sihtotstarve. Palume eeltooduga arvestada.	
	3. Kaitseministeerium on oma varasemas kirjas 28.08.2020 nr 12-1/20/2514 palunud Rõuge valla territooriumile elektrituulikuid mitte kavandada, kuna riigikaitseliste tövõime piirangute tõttu ei saa Kaitseministeerium kooskõlastada Rõuge valla territooriumil ühegi elektrituuliku projekteerimistingimuste või ehitusloa eelnõud, mistõttu oleks nende planeerimine üldplaneeringus perspektiivitu. Avalikul väljapanekul olevas üldplaneeringu eelnõus elektrituulikuid ega tuuleparke kavandatud ei ole, kuid seletuskirja peatükis 5.2.2.1 „Tuuleenergia“ on märgitud, et üldplaneering ei välista põhjendatud juhul ja sobivate tingimuste esinemisel üksikute tuulegeneraatorite püstitamist ning tuuleparkide rajamist eriplaneeringuga. Samas peatükis ja muudes seletuskirja osades (näiteks pt 5.1.1 „Teed“) on sätestatud elektrituulikute püstitamise tingimused. Peatüki 5.2.2.1 punktis 10 on märgitud, et mistahes kõrgusega tuulegeneraatorid Rõuge valla territooriumil võivad mõjutada riigikaitseliste ehitise tövõimet ning tuulegeneraatorite planeeringud, projektid, projekteerimistingimused või nende andmise kohustuse puudumisel ehitusloa eelnõud või ehitusteatised tuleb kooskõlastada Kaitseministeeriumiga. Leiame, et seletuskirja peatükis 5.2.2.1 sätestatavad tingimused on eksitavad ning võivad luua valearusaama, nagu mingite tingimuste täitmise korral oleks elektrituulikute püstitamine Rõuge vallas siiski võimalik. Riigikaitseliste ehitiste tövõime tagamiseks ei ole Kaitseministeeriumil võimalik kooskõlastada planeeringut, projekteerimistingimusi või ehitusluba mistahes kõrgusega elektrituuliku püstitamiseks. Seetõttu soovime üldplaneeringust elektrituulikute püstitamise tingimused välja jätta ning märkida seletuskirjas, et mistahes kõrgusega elektrituulikute püstitamine ei ole Rõuge vallas lubatud.	Seisukohaga ei arvestata. Üldplaneeringusse lisatakse täpsustus, et antud hetkel ei ole tuulegeneraatorite rajamine Rõuge valda lubatud. Samas jäetakse tingimused üldplaneeringu seletuskirja, sest üldplaneering on pikaajaline strateegiline dokument ning kui radaritest tulenevad piirangud peaksid kunagi kaduma siis peab omavalitsusel olema valmidus nende rajamist reguleerida.

	Sama seisukohta väljendab kohalikele omavalitsustele, sealhulgas Rõuge vallale saadetud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi 01.06.2021 kiri nr 17-7/2021/3487-1 „Tuuleenergeetika ja üldplaneeringud“, milles tutvustatakse ja selgitatakse võimalusi tuuleenergeetika kavandamiseks Eestis. Kirjas on esitatud skemaatiline kaart, millel on näidatud maa-alad, kus ka pärast riigikaitseliste kompensatsioonimeetme käivitumist (eri piirkondades eeldatavalt 2024. ja 2025. aastal) on võimalik elektrituulikute rajamine ning kus leevenevad senised kõrguspiirangud. Antud kirjast nähtub, et ka kavandatud kompensatsioonimeetmete rakendusel piirangud Rõuge vallas paraku ei leevene.	
	4. Palume lisada seletuskirja peatükki 5.2.2.2 „Päikeseenergia“ päikeseelektrijaamade (edaspidi PEJ) püstitamise tingimus, mille kohaselt päikeseelektrijaamade võimsusega alates 50 kW püstitamiseks, laiendamiseks või ümberehitamiseks koostatavad planeeringud, projekteerimistingimuste või ehitusloa eelnõud tuleb kooskõlastada Kaitseministeeriumiga, kuna sõltuvalt asukohast ja võimsusest võivad niisugused PEJ-d vähendada riigikaitseliste ehitiste töövõimet. Vastuolude ja vaidluste ennetamiseks soovime alustada koostööd Kaitseministeeriumiga PEJ kavandamise võimalikult varases etapis, et välja selgitada, kas vastav PEJ jääb piirangualasse ning millised on soovitaval alal PEJ püstitamise riigikaitselised tingimused. Rohkem selgitusi on Kaitseministeerium esitanud kohalikele omavalitsustele saadetud kirjas 08.04.2022 nr 12-1/22/1470 „Päikeseelektrijaamade kavandamine kohalikes omavalitsustes“. Palume sellega arvestada ka üldplaneeringu koostamisel.	Seisukohaga arvestatakse. Vastavalt Kaitseministeeriumiga tingimusi seletuskirjas. kirjavahetusele täpsustatakse
	5. Teavitame täiendavalt, et seoses julgeoleku olukorra muutumisega võeti juunis 2022 toimunud Madridi tuppkohtumisel vastu otsus tuua Eestisse NATO diviisi tasemel juhtimisstruktuur ja suurendada liitlaste kohalolekut koos sinna	Info võetakse teadmiseks.

	juurde kuuluva raskerelvastusega. Liitlaste kohaloleku suurendamisel on määravaks küsimuseks taristu ning harjutusvõimaluste olemasolu. Lähtudes Kaitseväe juhataja sõjalisest nõuandest ja ohuhinnangust on Kaitseministeerium ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus analüüsimas ruumilisi vajadusi lisanduvate liitlasüksuste paigutamiseks Lõuna-Eestisse 2. jalaväebrigaadi juurde ning seoses sellega ka soomusmanöövermasinatega harjutamise võimaluste laiendamiseks Lõuna-Eestis. Täpsemate ruumiliste vajaduste selgumisel soovib Kaitseministeerium esitada täiendavaid ettepanekuid Rõuge valla üldplaneeringu eelnõule, millega palume üldplaneeringu edasisel koostamisel arvestada. Ettepanekute esitamist peame realistlikuks orienteeruvalt oktoobri keskpaigaks.	
OÜ Valga Puu 16.09.2022 (Annika Tuum, keskkonnaspetsialist)	<u>LK 16. 2.5 Hajaasustusalad. Põlismets</u> Kas siin on mõeldud konkreetset puistu füüsilisi omadusi (vanus, metsakooslus, elupaigad, mingid kindlad liigilised indikaatorid vms.), senist maakasutust või üksnes ajalist määratlust (alal on asunud mets vähemalt 100 aastat hoolimata puistu vanusest ning koosseisust). Antud kirjelduse kohaselt jääb põlismetsa mõiste ebaselgeks. Mis on seatud tingimuse eesmärgipärasus ja mida esitatud piirangutega soovitakse tagada või piirata ehitustegevust raadamise keelustamisega. Tuleks arvestada et kui tulevikus osutub vajalikuks teede/elektiliinide või muude kommunikatsioonide/tartistu rajamine või rekonstrueerimine ei võimalda üldplaneering tegevusi realiseerida.	Seisukohaga arvestatakse.
	<u>Lk 38 4.4.1 Ristipuud on kirjas et „Väärtuste ja piirangute kaardile on kantud ristipuud vastavalt Maa-ameti koostatud ristipuude kaardirakendusele“</u> Märgime, et Maa-ameti ristipuude kaardirakendusel kajastatud Saru ristipuud nt ei vasta tegelikule olukorrale. Ala ei asu küll Rõuge vallas kuid esitatud illustratiivse näitega kuna Maa-ameti kaardirakendust ei saa 100 % aluseks võtta oleks õigem viidata määrusele ning määruse lisas asuvatele kaartidele.	Seisukohaga arvestatakse osaliselt. Joonistel kasutatakse Maa-ameti andmeid ning lisatakse täpsustus, et andmed võivad olla ebatäpsed.

	<u>LK 39- 40 4.6 Rohevõrgustik kaitse- ja kasutustingimused on väljatoodud tingimused üldistena.</u> Kas eeltoodust punktidest võib välja lugeda et metsamajandamisele rohevõrgustiku aladel täiendavaid piiranguid ei seata, majandamine toimub vastavalt metsaseadusele ning selle alamaktidele ning looduskaitsealuste objektidega kattumisel vastavalt looduskaitseadusele (lubatud/keelatud/piiratud) ning kaitseala kaitse-eeskirjadele.	Selgitus. Metsa majandamisele rohevõrgustikus ei seata üldplaneeringuga lisa piiranguid.
	<u>Lk 42 4.8 Kõrgendatud avaliku huviga metsaalad</u> Kuidas peaks toimuma teavitamine; kirjalikult suuliselt, kuidas kinnitamist kinnitada et on teavitatud. Kas teavituskirjale peab laekuma teatud perioodil vastust, piirinaabrite nõustumist/tingimusi vms. Metsa majandamisel säilib metsa ala, majandatud metsa asemele kasvab või kasvatatakse uus mets, säilib iseloomulik maastikumuster ning kõlvikumuutusi ei kaasne. Mida on mõeldud metsa olemi arvestamise osas.	Antud teemat arutatakse RMK-ga.
Reet Lepikov, Rein Kraani 16.09.2022	Haanjamaal on siiani veel säilinud mõned suured põllumassiivid. Praegu veel kehtiv Haanja valla üldplaneering põhjendab väga hästi nende kaitsmise vajaduse ja toob välja ka konkreetsed suured põllud. Palun kasutada seda osa (ptk 2.11.1) ka uues Rõuge valla üldplaneeringus. Hetkel kehtivas Haanja valla üldplaneeringus (29.12.2011, HV määrus nr 19) on kirjas, et: <i>Haanja kõrgustikule on iseloomulik, et asulad paiknevad madalamates kohtades –kõrgendike jalamil, väiksemate kühmude otsas, järvede ja ojade kallastel. Küngaste järsud nõlvad on enamasti kaetud metsaga, kuigi ajalooliselt on põldu haritud ka küngaste nõlvadel ja harjadel. Selline vahelduv maastikupilt on Haanjamaale väga iseloomulik ja siiani säilinud põllumaad, eriti küngastel, annavadki maastikule avaruse ja kaunid vaated.</i>	Seisukohaga arvestatakse. Kehtivast Haanja valla üldplaneeringust tuuakse antud tingimused koostatava üldplaneeringu seletuskirja.

	Seepärast on soovitatav mitte hoonestada suurimaid põllumassiive Vorstimäe, Villa, Plaani, Mahtja ja Kõomäe külas, põllumassiive Haanja küla põhjaosas, Tsälbämäe põllumassiive Plaksi külas, põllumassiive Ruusmäe järve taga. Need põllud tuleb edaspidi hoida põllumajanduslikus kasutuses.	
Reet Lepikov 16.09.2022	Teen ettepaneku lisada arengukavva/üldplaneeringusse Lisa7: vaatekoridor: Vainola mägi Ruusmäel Põhjendus: Mägi on 248 m kõrgune. Sealt avaneb suureärane avar vaade Ruusmäe järvele, Rogosi mõisakompleksile ja teda ümbritsevale pargile, Jaanivariku tammikule ja ümbruskonna suurtele põllumassiividele. (Turistid, kes külastavad mõisakompleksi, saavad ilusa vaate osaliseks.)	Seisukohaga arvestatakse.
Transpordiamet 16.09.2022 Kiri nr 7.2-2/22/16860-2 (Marek Lind, juhtivspetsialist projekteerimise osakonna taristu kooskõlastuste üksus)	Oleme läbi vaadanud planeeringu materjalid ning nii planeering kui ka KSH aruanne on asjatundlikult koostatud ning meie ettepanekutega on valdavalt arvestatud. Arvestamata on jäetud meie ettepanekute p 1.1 ja 3.1 ning osaliselt on arvestatud meie ettepanekute p 2.2. Teeme ettepaneku korraldada virtuaalne koosolek, et ühiselt arutada ning vastastikku selgitada kirjeldatud ettepanekutega arvestamata jätmise põhjuseid.	Korraldatakse eraldi koosolek teemade arutamiseks.
Imre Paas 19.09.2022	punktis 2.1.3 jätta ära viimane lause " Kaldaomanik peab igaühel lubama kallasrada kasutada" või lisada siia selgitus kuidas ja mil viisil.	Selgitus. Antud punkt tuleneb Keskkonnaseadustiku üldosa seadusest ning selle ära jätmise üldplaneeringus ei muuda seda kehtetuks, sest seadus kehtib olenevamate üldplaneeringust.
	punktis 2.6.6 kaaluda teksti täiendamist vastavalt Võru valla üldplaneeringu seletuskirjas toodule " Avalikult kasutatava, nõuetele vastavalt rajatud supelranna maa-ala, mille piires on võimalik püstitada ranna kasutamiseks vajalike ehitisi. Ranna kasutamiseks vajalikke ehitisi ehitades tuleb silmas pidada keskkonnasäästlikke ja elurikkust toetavaid põhimõtteid. Supelranna maa-alale võib ehitada: 1. randa teenindavat hoonet (toitlustus, pood, vetelpääste ruumid, hoone riietumiseks jne). Ehituskeeluvööndisse hoone ehitamise soovi korral on vajalik algatada detailplaneering läbi mille taotleda	Seisukohaga arvestamist kaalutakse.

	<i>Keskkonnametilt konkreetsetes asukohas ehituskeeluvööndi vähendamist; 2. supelranda teenindavat rajatist nagu spordi- ja mänguvahendid ning -platsid, pingid, vaatlustornid, piknikupaviljonid, terrassid, riievahetuskabiinid, välisvalgustus jms). Supelranna maa-alaga piirnevale vee-alale võib ehitada randa teenindavat rajatist nagu sild, hüppetorn, liumägi, veega seonduva puhkeotstarbelist rajatist jne. Supelranna maa-alale ei määrata mürakategooriat. Arendustegevusel tuleb lähtuda asjakohastest ptk 4.1 määratud tingimustest.</i>	
	punktis 3 lisada kallasraja definitsioonile täiendus "Kallasrada ei ole mõeldud matkamiseks."	Selgitus. Kuna matkamine on samuti liikumine siis on see kallasrajal lubatud.
	punktis 5.1.5 jätta ära esimene lõik, säilitada selgitus, mis haakub alapunkti pealkirjaga. Vajadusel tõsta osa tekstist punkti 3 alla.	Seisukohaga arvestamist kaalutakse.
Aigren Kaevandus OÜ 23.09.2022 (Meelis Kiben, juhatuse liige)	Eelnevast tulenevalt teeb Aigren Kaevandus OÜ veelkordselt ettepaneku kajastada Rõuge valla üldplaneeringus ning keskkonnamõju hindamise dokumentides Kalkahju dolokivimaardla kasutuselevõtuga seonduvad maakasutuse sihtotstarbed, kaevandustegevusest tingitud kitsendused ning muud asjakohased andmed.	Seisukohaga ei arvestata. Üldplaneeringu joonistel ei kajastata menetluses olevaid kaevanduslubasid maakasutusena. See aga ei tähenda, et antud alale ei ole võimalik mäeeraldise kavandamine.
RMK 23.09.2022 Kiri nr 3-1.1/2022/4115 (Agu Palo, Võrumaa metsaülem)	1. Väärtusliku põllumajandusmaa nimistus on kokku 50 erinevat riigimaa tükki . Need enamuses kasutuses rendilepingute alusel põllu- ja rohumaadena ja poollooduslike kooslustena. Nende edaspidine kasutamine väärtusliku põllumaana võiks jätkuda rentnike huvi korral. Kasutuse huvi puudumisel ootab neid ees looduslik metsastumine. Üldplaneeringu seletuskirjas on põlispõldudena kirjeldatud 56 erinevat riigimaa tükki, milledest osad paiknevad Haanja Looduspargi sihtkaitsevööndid ja mille põllumajanduslik kasutus pole kaitse-eeskirjast tulenevalt lubatud. Palume eemaldada põlispõldude kihist Haanja Looduspargi sihtkaitsevööndisse jäävad maad. Seletuskirjas on, et :	Vajalik on antud teemat arutada Keskkonnaametiga.

	Haanja looduspargi hajaasustusalal tuleb lisaks arvestada järgmiste tingimustega: * põlispõldudele on keelatud ehitiste püstitamine/rajamine ja maa sihtotstarbe muutmine; * põlismetsa raadamine on keelatud. Nimetatud tingimuste täitmine võib osutuda võimatuks juhul, kui põlispõllud metsastuvad looduslikult või põlismetsa raadamine on vajalik infrastruktuuri (liinid, teed) rajamiseks.	
	2. KAH alad on eelkõige metsad, mida kohalikud elanikud kasutavad igapäevaste tegemiste ja vajaduste jaoks, mistõttu on need olulised kohalikele kogukondadele. Rõuge vallas määrab üldplaneering KAH aladeks: Vällämäe matkarada; Varstu alevik; Rõuge Ratasjärve; Saruküla +Greenraylway; Suure-Munamäe puhkekoht; Vaskna järve ümbrus; Pulli järve metsamaja puhkekoht; Haanja puhke- ja spordikeskuse suusa- ja jooksurajad. Antud metsad on kasutatavad puhkamiseks, sportimiseks, st ekreatsioonialana. Haanja suusaradade ümbruse metsa ja Suurt Munamäge ei võiks käsitleda puhke-ja virgestusmaana ja üldplaneeringuga võiks näha seal võimalusi Haanja LP kaitse-eeskirjast tulenevate rangete piirangute muutmiseks. KAH alal kasvava metsa majandamiseks on plaanitud rakendada põhimõtteid , mida RMK on seni rakendanud KAH alade metsade majandamisel. Kõigi nende alade majandamiseks koostab RMK pikaaegsed kavad , mis kooskõlastatakse kohaliku omavalitsusega. RMK ei pea vajalikuks igakordset kohaliku	Alad vaadatakse üle ja vajadusel tehakse arutelu RMKga

	omavalitsuse ja ala piirinaabrite teavitamist metsaraie plaanidest enne metsateatise esitamist. Üldplaneeringuga kavandatakse KAH alad ei ühti osaliselt RMK poolt KAH aladeks määratud aladega Haanja, Pullijärve ja Vällamäe osas. Lisatud RMK KAH alade vektorkiht.	
	3. Maakasutuse kihis on küsitav Rõuge Ratasjärve (69701:004:0640) määramine perspektiivseks haljasalaks. Samuti ei saa nõustuda Pullijärve ääres asuvate riigimaa maaüksuste (46801:003:0307, 46801:003:0321, 46801:003:0322, 46801:003:0323, 46801:003:0324) osalise määramisega perspektiivseks haljasalaks. Selgusetu on maaüksusele 18101:001:0284 perspektiivse kalmistumaa planeerimine. Arusaamatuks jääb maaüksuse 86501:001:0336 määramine segaotstarbega maaks. Küsitav on supelranna maa planeerimine maaüksusele 18101:002:1060 ja 69701:002:0660, millele puudub juurdepääs riigimaalt. Arvestades piiride sulgumist Venemaa suunal puudub vajadus perspektiivse tehnoehitise maa planeerimiseks maaüksusele 46801:002:0460. Millise põhjendusega on RMK Pullijärve metsamaja puhkekoht (46801:003:0321) juhtotstarve ärimaa.	Antud maa-alade juhtotstarbeid arutatakse RMKga
	4. Ristipuude alad riigimetsa maal on Muinsuskaitseameti poolt määratud ja palume kasutada Maa-ameti X-GIS kaardirakenduses olevat kihti. Matsi ristimäändi(kü 69701:002:0086) ei ole enam ammu olemas ja palume see eemaldada ristipuude kihist.	Seisukohaga arvestatakse.
	5. Rõuge valla üldplaneering annab võimaluse tuuleparkide, üksikute tuulegeneraatorite ja päikeseparkide rajamiseks. Palume planeeringusse lisada järgmised punktid: * Päikesepargi kavandamise huvi korral riigimetsa aladel tuleb varajases etapis alustada koostööd RMK-ga. *Kui planeeritav päikesepark piirneb riigimetsa aladega tuleb päikesepargi kavandamisel päikesepaneelid paigutada RMK kinnistu piirist piisavale	Seisukohaga arvestatakse.

	kaugusele, et vältida tormimurrust tulenevaid kahjustusi ning päikesepaneelid suunata selliselt, et vältida puude varjutusest päikesepaneelide toimivusele tekkida võivat negatiivset mõju. * Kui planeeritavale päikesepargile on vajalik juurdepääsu tagamiseks kasutada RMK metsateid tuleb metsateede kasutus ning vajadusel teelt täiendava mahasõidu rajamise võimalus kooskõlastada RMK-ga. * Kui planeeritava päikesepargi jaoks rajatavad tehnotrassid ja tehnorajatised planeeritakse riigimetsa aladele, tuleb trasside ja rajatiste asukoht ning maakasutus kooskõlastada RMK- ga. * Kui planeeritav päikesepark asub maaparandussüsteemi alal ning piirneb riigimetsa alaga, ei tohi päikesepargi rajamine kahjustada maaparandussüsteemi toimimist riigimetsa alal. *Üldplaneeringu seletuskirjast ei selgu, mis päikesepargi rajamise alusdokument ning kas kuidagi eristatakse omatarbeks rajatava päikesepargi ning tootmise eesmärgil rajatava päikesepargi jaoks vajalike alusdokumente? *Üldplaneeringu seletuskirjast ei selgu, mis on üksiku tuuliku rajamise alusdokumendiks? Kui kõrgeid üksikuid tuulikuid võib püstitada, kas kuni 30 m või ka ORME mõistes?	
	6.Üldplaneeringus peaks kajasama ka RMK hallatavad külastusobjektid.	Seisukohaga arvestatakse.